ٻه رڪعتون پڙهندو رهي ته غافلن مان نه لکيو ويندو جيڪو
چار پڙهندو ته محسنين مان لکيو ويندو جيڪو ڏهه پڙهندو
ته ان ڏينهن تي ڪو به گناه نه لکيو ويندو ۽ جيڪو ٻارهن پڙهندو
ته الله تعاليٰ تنهن جي جاءِ جنت ۾ جوڙيندو –

حديث شريف ۾ آهي ته صلوات الضحيٰ جي ٻن
رڪعتن ڪري انسان لاءِ هڪ لک ڀلايون لکيون وڃن ٿيون

حديث شريف ۾ آهي ته فجر جي نماز کان وٺي سج
اڀرڻ تائين جو مان الله جو ذڪر ڪريان سو مون کي انهن سڀني شين
کان زياده پسند آهي جنهن تي سج اڀري ٿو ۽ عصر جي نماز کان وٺي
سج لٿي تائين جو مان الله جو ذڪر ڪريان سو مون کي زياده پسند
آهي بنسبت انهي جو مان حضرت اسمٰعيل عليه السلام جي اولاد مان
٣ انهن ڄڻن کي آجو ڪريان جن جي ذمه هر هڪ جي ٻارهن هزار هجي
ضحيٰ زوال جون چار رڪعتون ظهر جي سنتن کان سواءِ جدا ادا ڪجن
۽ ظهر جي فرض کان پوءِ سنت موڪده جي ٻن رڪعتن کان سواءِ ٻه
رڪعتون يا چار رڪعتون وقت جي خيال مان پڙهڻ گهرجن عصر
جي سنتن کي جيتري قدر ٿي سگهي ڪڏهن به هٿئون نه ڇڏجن.
۽ مغرب جي ٻن رڪعتن سنت کان سواءِ صلوات الاوابين جون چار
رڪعتون يا ڇهه رڪعتون پڙهجن ۽ انهن ۾ ڊگهي قرأت ڪجي ته
ان ۾ وڌي ڀلائي آهي ۽ عشا جي سنت موڪده کان سواءِ ٻه يا چار
رڪعتون فرض کان پوءِ ۽ چار فرض کان اول پڙهڻ گهرجن ۽ سانجهي
جو سورة يٰسين - حم - دخان - واقعه ۽ قيامه پڙهجن عشا کان
پوءِ ننڊ کان اڳي الم سجده ۽ تبارڪ پڙهجي ۽ صبح جو يٰسين پڙهجي /

نماز هميشه آداب ۽ مستحبات جي بجا آوريءَ ۽ تمام نياز سان ادا ڪجي
۽ نماز جي سنتن جو پورو خيال رکجي. نماز جا آداب جيتوڻيڪ فقه
جي ڪتابن ۾ تفصيل سان لکيل آهن تنهن هوندي به ڀلائي ۽ برڪت
حاصل ڪرڻ لاءِ هتي مختصر لکجن ٿا اميد آهي ته جيڪڏهن انهن جو
خيال رکيو ويندو ته آداب جي ڪمال کي پهچي سگهبو - تڪبير تحريمه
جهڙي وقت ٻنهي هٿن جي آڱرين جي منهن کي قبلي جي سامهون ڪجي
۽ آڱوٺي کي پاپڙيءَ سان ملائجي ۽ هٿن کڻڻ وقت اهو خيال ڪجي
ته الله تعالىٰ کان سواءِ ساري ماسوىٰ کي مون پٺيءَ تي پوئتي اڇلائي
ڇڏيو آهي ۽ سڀني کان هٿ مٽي پوري طرح تي توجه ۽ خيال حضرت
ذوالجلال والاڪرام ڏانهن رهڻ ڪجي ۽ ٻنهي هٿن جي ڏيڻ کي خاص ان
طرف لائق وري هٿن هيٺ ڪرڻ وقت الله تعالىٰ جي ڪبريائي جي
اثبات جو خيال رکجي ۽ الله اڪبر چئجي ۽ ماسوا الله تعالىٰ جي ڪبريائي
جي نفي ڪجي. هٿن ڏي سيل سمجهائڻ لاءِ پوري ڪوشش ڪرڻ گهرجي
ته نمازي ائين نه چوي قال ان جي حال جي مخالف نه بڻجي اهڙي طرح نه
ٿئي جو هو زبان سان الله اڪبر چوي ته الله جي وڏائي ۽ ڪبريائي
جو اقرار ڪري رهيو آهي ۽ ان جي دل ۾ ٻين جي وڏائي ويٺل آهي،
الا لله الدين الخالص هجي حضرت ابو عمر زجاجي کان پڇيو ويو
ته ڪهڙو سبب آهي جو ڪن تڪبير تحريمه وقت (ٻوڙ) ان جي حالت
متغير ٿي وڃي ٿي جواب ۾ فرمايائين ته ان جو ڪري جو ماڻهن جو خوف
اهڙي طرح شروع ڪيائون تو جيڪي ڪجهه دل ۾ آهي اهو ئي زبان تي اچي
جيڪو شخص زبان سان الله اڪبر چوي ٿو ۽ ان جي دل ۾ الله کان وڌيڪ
ڪا ٻي شي موجود آهي يا ڪڏهن به هو الله کان سواءِ ڪنهن ٻئي کي

وڏو سمجهي رهيو آهي ته پوءِ تحقيق سو پنهنجي من ۽ زبان ۾ اقرار مان
پاڻ کي ڪوڙو بنائي رهيو آهي هن حقيقت کي به پوري طرح وسهڻ گهرجي
۽ ان جو خيال رکڻ گهرجي ته الله تعاليٰ جو شان تمام اعليٰ ۽ وڏو آهي
۽ هي ۽ پنهنجي عبادت هرگز ان جي لائق نه آهي ته مان ان جي حضور
اقدس ۾ پيش ڪريان يا هي عبادت ان جي بارگاهه ۾ ڪا پهچي به سگهندي.
پنهنجن هٿن کي ڌن جي هيٺان ٻڌجي ۽ جيڪڏهن نفل پڙهي رهيو
آهي ته جيترو ٿي سگهي قرآت ڊگهي پڙهجي باقي فرضن ۾ مسنون
قرآت تي قناعت ڪجي پر جيڪڏهن امام آهي ته پوءِ جماعتين جو خيال
رکجي ٻيهڻ جي حالت ۾ پنهنجي نظر سجده جي جاءِ تي ڪوڙي جيئن
حديث شريف ۾ آهي ته پنهنجي نظر کي سجده جي
جاءِ مان خارج ٿيڻ ڏيو. رڪوع جي حالت ۾ پيرن جي ٻنيءَ تي نظر رکجي
گوڏن کي پنهنجي هٿن سان مضبوط جهلجي ۽ هٿن جي آڱرين کي ڪشاده
رکجي ۽ پنهنجي پٺيءَ کي سڌو رکجي ۽ مٿي کي پٺيءَ سان برابر رکجي
رڪوع ۽ سجده ۾ تسبيحون ڪم از ڪم ٽي ٽي ڀيرا پڙهجن پر جيڪڏهن
پنجاره ست - نو - يارهن ڪجن ته بهتر آهي خاص طرح سان جيڪڏهن
قرآت ڊگهي آهي ته پوءِ ان لحاظ سان رڪوع ۽ سجده به ڊگهو ڪجي حضرت
جن فرمائين ٿا ته سڀ کان صورت کي رڪوع ۽ سجده جو حق ڏيو ليڪن
قيام ڊگهو آهي ته رڪوع ۽ سجدو به ڊگهو هجي امامت جي صورت ۾ ٣ - يا چار
تسبيحن کان وڌيڪ نه هجڻ گهرجن

ماثوره دعائون - جيڪي حضرت جن کان ثابت ٿيل آهن
نماز جي شروع ڪرڻ وقت جون سبحانڪ اللهم کان سواءِ ۽ رڪوع ۽
سجده جون دعائون تسبيحن کان سواءِ ۽ قومه ۽ جلسه جون دعائون

حديث جي ڪتابن ۾ تفصيل سان ڏنل آهن اهي جيڪڏهن نقل
يا تفصيل ۾ وڃجن ته تمام ڊگهو آهي . حضرت علي رضه کان روايت آهي
ته حضور جن جڏهن نماز لاءِ اٿندا هيا ۽ هڪڙي روايت ۾ آهي ته شروع
ڪندا هيا ته چوندا هيا اِنِّيْ وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِيْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ
حَنِيْفًا وَّمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ اِنَّ صَلَاتِيْ وَنُسُكِيْ وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِيْ
لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَبِذٰلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِيْنَ ،
اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْمَلِكُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ رَبِّيْ وَاَنَا عَبْدُكَ ظَلَمْتُ نَفْسِيْ
وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِيْ فَاغْفِرْلِيْ ذُنُوْبِيْ جَمِيْعًا اِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ
وَاهْدِنِيْ لِاَحْسَنِ الْاَخْلَاقِ لَا يَهْدِيْ لِاَحْسَنِهَا اِلَّا اَنْتَ وَاصْرِفْ عَنِّيْ
سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفُ عَنِّيْ سَيِّئَهَا اِلَّا اَنْتَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ
كُلُّهٗ فِيْ يَدَيْكَ وَالشَّرُّ لَيْسَ اِلَيْكَ اَنَا بِكَ وَاِلَيْكَ تَبَارَكْتَ
وَتَعَالَيْتَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوْبُ اِلَيْكَ مسلم . مون پنهنجو منهن ان
ڏي منهن ڪيو آهي سچائيءَ سان ۽ سڀني کان موڙي . جنهن آسمان
۽ زمين پيدا ڪيا آهن ۽ مان مشرڪن مان نه آهيان تحقيق منهنجي نماز
قرباني جيئڻ ۽ مرڻ الله جي لاءِ آهي جيڪو رب العالمين آهي ان جو
ڪو شريڪ ناهي مون کي انهيءَ ڳالهه جو امر ڪيو ويو آهي ۽ مان پهريون مسلمان
آهيان يا الله تون بادشاهه آهين تو کان سواءِ ٻيو ڪو به الله ڪونهي تون منهنجو
جو رب آهين مان تنهنجو ٻانهو آهيان مون پنهنجي نفس تي ظلم ڪيو آهي
۽ مان پنهنجو گناهه مڃان ٿو تون منهنجا سمورا گناهه بخش ڪر بيشڪ
تو کان سواءِ ڪو به گناهه بخشي نه ٿو سگهي ۽ مون کي سهڻن اخلاقن جي هدايت
ڪر تو کان سواءِ ٻيو ڪو به سهڻن اخلاقن جي هدايت نه ٿو ڪري سگهي ۽ برن
اخلاقن کي مون کان دور ڪر تو کان سواءِ برا اخلاق مون کان ڪو به دور

نه ته ڪري سگهي مان ماضي آهيان حديث لاءِ تيار آهيان پلاڻي سبب
تنهن ڀي هٿن ۾ آهي ۽ ٻئي اٿي تنهن جي طرفان نه آهي مان تنهن جي
مددسان قائم آهيان ۽ تو ڏي موٽي اچڻو آهي تون وڏي برڪت وارو
آهين ۽ تنهن جو شان تمام بلند آهي تو کان بخشش ٿو گهران ۽ توڏي
رجوع ٿو ٿيان رڪوع جي وقت پڙهڻ گهرجي اَللّٰهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ
وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ اَسْلَمْتُ خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي
وَعَظْمِي وَعَصَبِي معنيٰ يا الله تنهن جي لاءِ مون رڪوع ڪيو آهي
تو تي مون ايمان آندو آهي ۽ تنهن جي لاءِ مون اسلام آندو آهي منهنجا
ڪن ۽ منهن جون اکيون منهنجا هڏا ۽ منهنجون ٻنديون سڀ تو ڏي
جهڪي رهيون آهن ۽ مٿي کڻڻ وقت چئجي اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ
مِلْاءَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمِلْاءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ
معنيٰ يا الله تون اسان جو رب آهين تنهن جي لاءِ حمد آهي آسمانن ۽
زمين جي ڀراءَ جيتري ۽ انهن جي وچ جيڪا جاءِ آهي ان جي ڀراءَ
جيتري تنهن کان پوءِ جيڪا شيءِ جو ڀراءُ تون چاهين ان جي ڀراءَ جيتري)
۽ سجدي ۾ چوڻ گهرجي اَللّٰهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ
وَلَكَ اَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِيَ لِلَّذِيْ خَلَقَهٗ وَصَوَّرَهٗ وَشَقَّ سَمْعَهٗ
وَبَصَرَهٗ تَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ معني يا الله تو لاءِ مون سجدو ڪيو
آهي تو تي مون ايمان آندو آهي ۽ تو لاءِ منهن جو اسلام آهي منهن جي
منهن ان کي سجدو ڪيو آهي جنهن ان کي پيدا ڪيو آهي ۽ جنهن انجي
صورت بنائي آهي ۽ جنهن اکيون ۽ ڪن بنايا پلاڻون ان الله لاءِ آهن
جيڪو تمام سهڻو خلقيندڙ آهي . ڇهاڙي ۾ التحيات کان پوءِ
۽ سلام کان اڳي پڙهي اَللّٰهُمَّ اغْفِرْلِيْ مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ

وَمَا اَسْرَرْتُ وَمَا اَعْلَنْتُ وَمَا اَسْرَفْتُ وَمَا اَنْتَ اَعْلَمُ بِهٖ مِنِّيْ
اَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَاَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ رواه مسلم ۽ ٻي روايت
الشافعي والشر ليس اليك والمهدي من هديت انا بك واليك لا
منجا منك ولا ملجا الا اليك تباركت معنيٰ يا الله مون کي بخش ڪر
جيڪي مون اڳي ۽ پوءِ ڳجهو ۽ پڌرو ڪيو آهي جيڪي مون زيادتيون
ڪيون آهن ۽ منهنجن جن ڪمن کي تون مون کان وڌيڪ ڄاڻين ٿو
تون اڳي ڪندڙ آهين ۽ پوئتي هٽائيندڙ آهين تو کانسواءِ ڪو به الله نه
آهي مسلم جي روايت آهي ۽ امام شافعي جي روايت آهي ته برائي
تنهنجي طرفان ناهي هدايت وارو اهو آهي جنهن کي تو هدايت ڪئي،
مان تو سان آهيان ۽ تو ڏي اچڻو آهي تو کان ڪو به ڇوٽڪارو ناهي ۽
تو کان سواءِ ڪا به پناهه جي جاءِ ناهي رڪوع ۾ هي دعا به ماثور
آهي رَكَعَ لَكَ سَوَادِيْ وَخَيَالِيْ وَآمَنَ بِكَ فُؤَادِيْ اَبُوْءُ
بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ هٰذِهٖ يَدَايَ وَمَا جَنَيْتُ عَلٰى نَفْسِيْ معنيٰ تنهنجي
لاءِ منهنجي دل ۾ منهنجو خيال جهڪي رهيو آهي ۽ تو تي مون
پنهنجي دل سان وساهه آندو آهي تنهنجي نعمتن جو اعتراف ڪيان ٿو
۽ هي ته هنن هٿن سان مون پاڻ تي مصيبتون آنديون آهن،
رڪوع ۽ سجده ۾ هي به پڙهي: سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ رَبُّ الْمَلٰئِكَةِ
وَالرُّوْحِ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْلِيْ ۽ خاص سجده
۾ پڙهي اَللّٰهُمَّ سَجَدَ لَكَ سَوَادِيْ وَخَيَالِيْ وَبِكَ آمَنَ فُؤَادِيْ
اَبُوْءُ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَهٰذِهٖ مَا جَنَيْتُ عَلٰى نَفْسِيْ يَا عَظِيْمُ يَا عَظِيْمُ اغْفِرْلِيْ
فَاِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ الْعَظِيْمَ اِلَّا الرَّبُّ الْعَظِيْمُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِرِضَاكَ
مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوْبَتِكَ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْكَ لَا اُحْصِيْ

ثَنَاءً عَلَيْكَ اَنْتَ كَمَا اَثْنَيْتَ عَلٰى نَفْسِكَ سُبْحَانَ ذِي
الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوْتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْجَبَرُوْتِ سُبْحَانَ الْحَيِّ
الَّذِيْ لَا يَمُوْتُ اَعُوْذُ بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ وَاَعُوْذُ بِرِضَاكَ
مِنْ سَخَطِكَ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْكَ جَلَّ وَجْهُكَ رَبِّ اَعْطِ نَفْسِيْ
تَقْوَاهَا وَزَكِّهَا اَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكّٰهَا اَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا
اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ وَمَا اَسْرَرْتُ وَمَا اَعْلَنْتُ
اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِيْ قَلْبِيْ نُوْرًا وَاجْعَلْ فِيْ سَمْعِيْ نُوْرًا وَاجْعَلْ
فِيْ بَصَرِيْ نُوْرًا وَاجْعَلْ اَمَامِيْ نُوْرًا وَاجْعَلْ خَلْفِيْ نُوْرًا وَاجْعَلْ
مِنْ تَحْتِيْ نُوْرًا وَاجْعَلْ لِيْ نُوْرًا وَاَعْظِمْ لِيْ نُوْرًا سَجَدَ وَجْهِيَ
لِلَّذِيْ خَلَقَهٗ وَصَوَّرَهٗ وَشَقَّ سَمْعَهٗ وَبَصَرَهٗ بِحَوْلِهٖ وَقُوَّتِهٖ
فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ اَللّٰهُمَّ اكْتُبْ لِيْ عِنْدَكَ بِهَا اَجْرًا
وَضَعْ عَنِّيْ بِهَا وِزْرًا وَاجْعَلْهَا لِيْ عِنْدَكَ ذُخْرًا وَتَقَبَّلْهَا
مِنِّيْ كَمَا تَقَبَّلْتَهَا مِنْ عَبْدِكَ دَاوٗدَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ
وَعَافِنِيْ وَاهْدِنِيْ اللهم اغفرلي كان پوءِ ٻئي سجدي ۾ وڃي پڙهي
مٿين لفظن جو لڳ ڀڳ ترجمو پهرين آيو وقت ڪري وڃي معمولن تي
لڳي رڪوع كان اٿڻ وقت قومه ۾ اهڙي طرح سڌو ٿي بيهجي
جو هر هڪ بدن جو عضوو پنهنجي جاءِ تي برابر بيهي وڃي ۽ سجده
۾ اهڙي طرح وڃجي جو جيڪو زمين کي ويجهو آهي سو پهرين
ٿي رکجي يعني اول گوڏا، کڻي پوءِ هٿ پوءِ نڪ پوءِ پيشاني ۽ سجده
کان اٿڻ وقت ان جي ابتڙ ڪجي يعني پهرين پيشاني پوءِ نڪ
پوءِ هٿ پوءِ گوڏا کڻجن سجده وقت نگاه نڪ تي رکجي ۽ هٿن جون
۽ آڱريون گڏي جهلجن ۽ چيلهه خال نه رهجي ۽ ٽڪن پيرن جي آڱرين

جو منهن قبلہ طرف سامهون رکجي. سجدہ ۽ رکوع جون تسبيحون
هڪ جيترو ول جيتري ۽ ٻنهي سجدن جي وچ ۾ ليٽڻي مطلب ۾ سڌو
ٿي ويهجي جنهن تہ عضوا سڌا رهن ۽ قعدہ ۾ کٻي پير تي ويهجي
۽ سڄي پير کي کڙو رکجي. هٿن پيرن جون سڀئي آڱريون قبلہ ڏي
سامهون سڌيون هجڻ گهرجن ۽ هٿن جي آڱرين کي ٻنهن جي حال
تي جنهن جي جا ڇڏي واٽي اهن کي ملائي ۽ کنا روڪجي نہ رکجي ليڪن
جي نظر هٿن تي جهلجي اهڙي طرح نماز ادا ڪبي تہ جيئو تہ نمازجو
خشوع برابر بجا آندو ويو آهي الله تعالیٰ فرمائي ٿو تہ تحقيق اهي
مومن ڪامياب آهن جيڪي نماز ۾ خشوع (نياز) ڪندڙ آهن۔
حضرت ابن عباس رضہ قد افلح جي آيت جي تفسير ۾ فرمائي ٿو تہ
ڪاميابي ۽ فلاح ٻن قسمن تي آهي هڪڙي ڪاميابي دنيا جي اهن
کي حاصل ٿيندي جو هو دنيوي مصيبت ۽ گذران جي فڪر ۽ غم کان
آزاد رهندا ۽ ٻي ڪاميابي آخرت جي آهي يعني هو دوزخ جي عذاب
کان ڇوٽل رهندا ۽ وڏو خيال رکجي تہ نمازجي سڀني رڪنن ۾ ٻنهن
جي دل حاضر رکجي پوئين قعدہ ۾ درود شريف کان پوءِ اهي
دعائون جيڪي قرآن شريف ۾ آيل آهن يا جيڪي حضرت جن فرمايون
آهن يا جيڪي اهڙيون معنائن رکنديون هجن اهي پڙهڻ گهرجن
انهن دعائن مان ڪي هيٺ ڏجن ٿيون اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُبِكَ مِنْ
عَذَابِ جَهَنَّمَ وَاَعُوْذُبِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَاَعُوْذُبِكَ مِنَ الْمَغْرَمِ
وَالْمَأْثَمِ رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ
اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ رَبِّ زِدْنِيْ
عِلْمًا رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَّمُقَامًا رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ
ذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَّاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ۔ معنيٰ
يا الله مان تو کان پناه ٿو گهران جهنم ۽ قبر جي عذاب کان ۽ ننڍي
۽ گناه کان يا الله اسان جو نور اسان کي پورو ڪري ڏي ۽ اسان
کي بخش ڪر بيشڪ تون هرهڪ شيءِ تي قادر آهين يا الله مان تو کان
دنيا ۽ آخرت ۾ عفو ۽ عافيت جو سوال ڪريان ٿو اي رب منهنجو
علم وڌاءِ اي رب اسان جا اسان کان جهنم جو عذاب دور ڪر ڇو ته
دوزخ جو عذاب تمام برو آهي ۽ اها تمام بري جاءِ ۽ بيحد خراب
ٺڪاڻو آهي اي اسان جا رب اسان جي جوڙن کي ۽ اسان جي اولاد
کي اسان جي اکين جو ٺار بناءِ ۽ اسان کي پرهيزگارن جو مهندار ڪر

سلام جي وقت منهن کي ايترو ڦيرائجي جو پويان انجو
ڳل ڏسي سگهجي ۽ فرض جي سلام کان پوءِ هڪڙي ڀيري استغفرالله
پڙهجي هڪ روايت ۾ آهي ته ٽي ڀيرا چئجي - ۽ پوءِ پڙهجي اَللّٰهُمَّ
أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ
معنيٰ تون يا الله السلام آهين ۽ تو کان ئي سلامتي ملي ٿي ۽ وڏائي
بزرگي تو کي ئي جڳائي اي بزرگيءَ ۽ ڀلائي وارا -

(هتي مترجم طرفان هي حاشيه لکيل آهي - عام طرح سان ان دعا ۾ ٻيو
ذڪر به شامل ڪيا ويندا آهن جن جو ڪو ثبوت ڪونه آهي حضرت ملا
علي قاريءَ لکيو آهي ته ڪنهن صحيح يا ضعيف روايت ۾ اهي لفظ
کان وڌيڪ حضرت ثابت نه آهن انڪري حضرت جن جي سنت جي
پيروي جي اها تقاضا آهي ته ايترن لفظن تي ڪفايت ڪجي جيڪو ڪجهه
وڌيڪ دعائيه لفظن جي پڙهڻ کان منع به ڪري نه ٿي سگهجي

حضرت امام خواجه محمد معصوم قدس سره جي تحقيق جو مقام
ڪيڏو نه بلند آهي جو پاڻ ۾ عام مروج لفظن کي ڇڏي فقط آهي
۽ اهڙا ئي لفظ آندا اٿن جيڪي ثابت آهن (حافظ محمد ديدي مترجم)
صبح جي فرض نماز جي سلام کان پوءِ هن کان اڳ جو پنهنجي پيرن تي
ڦيرائجي لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
بِيَدِهِ الْخَيْرُ يُحْيِيْ وَيُمِيْتُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ڏهه ڀيرا پڙهي
۽ هر هڪ فرض نماز کان پوءِ ٣ ڀيرا پڙهي اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِيْ لَآ
اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ وَاَتُوْبُ اِلَيْهِ ۽ اهو ڪلمو ٽي ڀيرا ته وڌيڪ
بهتر آهي ۽ ڏهه ڀيرا هن دعا قل هو الله ۽ هڪ هڪ ڀيرو ٻ معوذتين
پڙهي ۽ هيءَ دعا پڙهجي اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِيْ مِنَ النَّارِ وَاَدْخِلْنِيْ
الْجَنَّةَ وَزَوِّجْنِيْ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ معنيٰ يا الله مون کي باهه کان
ڇوٽڪارو ڏي ۽ مون کي جنت ۾ داخل ڪر ۽ مون کي حورعين سان
پرڻاءِ ۽ هيءَ دعا اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ عَلٰى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ
عِبَادَتِكَ لِيْ يا الله منهنجي ذڪر ۽ شڪر ۽ پنهنجي سهڻي
عبادت ۾ منهنجي مدد ڪر ۽ هيءَ دعا لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ
اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ معنيٰ ناهي ڪو معبود برحق مگر هڪ تون پاڪ
آهين تون ۽ مان ظالمن مان هوس ۽ ٽي ڀيرا سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ
عَمَّا يَصِفُوْنَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ
معنيٰ پاڪائي آهي تنهنجي ان رب جي لاءِ جو عزت جو رب آهي
هر هڪ ان بيان کان جو ڪيو وڃي ٿو ۽ رسولن تي سلام هجي ۽ سڀ
حمد ان الله لاءِ آهي جو ساري جڳ جو رب آهي. ۽ ڪجهه به جيڪي ٿو ته
نمازن ۾ حضور سان پڙهڻ گهرجي.

حديث شريف ۾ آهي ته اوهان مان ڪو به پاڻهو سمجهڻ
نماز لاءِ اٿي بيهي ٿو ته هو رب سائين سان سرگوشي ڪري رهيو آهي
تنهن ڪري کيس ڄاڻڻ گهرجي ته هو ڇا ٿو ٻڌائي رهيو آهي ۽ ڏسڻ
گهرجي ته رب وري کيس ڇا ٻڌائي ٿو -

نماز جي اطاعت ڪرڻ گهرجي نماز جي اطاعت
اها آهي ته بي حيائيءَ جا ڪم ۽ برا افعال ترڪ ڪجن پوءِ ته نماز
فحش ۽ منڪر ڪمن کان روڪي ٿي الله تعاليٰ فرمائي ٿو ان الصلوٰة
تنهيٰ عن الفحشاءِ والمنڪر ۽ حضرت جن فرمائين ٿا ته انهن
جي نماز مقبول نه آهي جيڪي فرمان برداري نه ڪئي ۽ نماز جي
فرمان برداري اها آهي ته اسين ڪڏهن ڪمن ۾ برائين کان پاڻ
بچايون ۽ هي به حضرت جن جو فرمان آهي ته جيڪو شخص نماز
ته پڙهي پر ان جي نماز ان کي فحش ڪمن ۽ منڪرات کان نه روڪيو
ته هو الله کان وڌيڪ دور رهيو -

حديث شريف ۾ آهي - ته الله تعاليٰ فرمائي ٿو ته
اهڙي طرح نه آهي ته هرهڪ نمازي کي حقيقت ۾ نماز گذاري
مان ان جي نماز قبول ڪريان ٿو جيڪي منهنجي عظمت ۾
آڏو تواضع ڪري منهنجي وڏائيءَ کي ڏسي جهڪي وڃي
پنهنجي خواهشن کي حرام شين کان روڪي ۽ گناهه تي زور نه
ڀري - يتيمن کي کارائي - اگهاڙي کي ڍڪائي - مصيبت زده
تي رحم ڪري - مسافر کي ٽڪائي اهي سڀ ڳالهيون حديث شريف
۾ بيان ڪيل آهن نماز پڙهڻ وقت پنهنجا عضوا نه لوڏجن
.حديث شريف ۾ آهي ته جڏهن وقت ڪو

شخص نماز ۾ بيهي ٿو ته پوءِ ڪم جي ته انهن جي عضون کي قرار
۽ سڪون سان رکي ۽ جهڙيءَ طرح يهودي نماز ۾ پيا لڏندا لمندا آهن
اهڙيءَ طرح نه لڏندو رهي ڇو ته نماز ۾ آرام سان بيهڻ نماز کي
ڪامل بڻائي ٿو ۽ جڏهن نماز لاءِ بيهجي ته پنهنجو وات چڱيءَ طرح
صاف ڪجي ـ

حديث شريف ۾ آهي ته ڪابه شئي ملائڪن کي وات
جي بدبوءِ کان وڌيڪ سخت نه آهي، جڏهن وقت ٻانڌو نماز ۾ بيهي ٿو
ته ملائڪ ان جي وات کي چمن ٿا ۽ هن جي وات مان جيڪا به آيت نڪري
ٿي اها ملائڪ جي پيٽ ۾ وڃي پئي ٿي هن ڳالهه جو پختو ارادو رکجي ته جماعت
کان سواءِ اڪيلو ماڻهو نماز نه پڙهندو ڪنهن به طرح سان پاڻ کي جماعت تائين
پهچائجي مگر اهڙي ضرورت جي حالت ۾ جنهن جي ڪري شريعت سگهو ڏئي اڪيلي
نماز پڙهڻ جي اجازت ڏني آهي ـ

فصل چوٿون

"جماعت ۽ صف اول جي فضيلت جي بيان ۾ ۽ انهن ڳالهين جي بيان ۾ جن
جو تعلق مسجد سان آهي" هن فصل ۾ ڇهه جون فضيلتون به مذڪور آهن
جاڻڻ گهرجي ته جماعت جي فضيلت ۾ سرور انبياء عليه وعلي
آله الصلواة والبرڪات العالي جون گهڻيون حديثون آيل آهن هتي انهن مان
ڪجهه حديثون بيان ڪجن ٿيون ـ

حديث شريف ـ جماعت جي نماز اڪيلي ماڻهوءَ جي نماز کان
ستاويهه درجا وڌيڪ فضيلت رکي ٿي

حديث شريف ـ جماعت جي نماز پنجويهن نمازن جي برابر آهي

حديث شريف - جماعت جي نماز اڪيلي شخص جي نماز تي
پنجويهه درجا فضيلت رکي ٿي ۽ نفلي نماز جيڪا گهر ۾ ادا ڪجي
تنهن جي فضيلت ان نفلي نماز تي جيڪا مسجد ۾ ادا ڪجي ايتري
آهي جيتري جماعت جي نماز کي اڪيلي جي نماز تي -

حديث شريف - جيڪو هي وقتي فرض نماز ادا ڪري
ته اهڙو ڄڻ حج جي مثال آهي ۽ جيڪو وري نفلي نماز ادا ڪري
ته اهڙي نماز عمري جهڙي آهي

حديث شريف - جيڪي ماڻهو اونداهي ۾ مسجدن ڏي
پنڌ ڪري وڃن ٿا اهي ته الله جي رحمت ۾ ٽٻيون هڻي رهيا آهن

حديث شريف - جيڪي ماڻهو اونداهين ۾ مسجدن ڏي اچي
وڃن پيا ٿا انهن لاءِ الله تعاليٰ قيامت جي ڏينهن هڪ پوري چمڪندڙ
نور جي ذريعي روشني ڪندو -

حديث شريف - خاص الله تعاليٰ جي لاءِ صبح ۽ شام مسجد
۾ وڃڻ جهاد في سبيل الله کان افضل آهي

حديث شريف - الله جو هٿ جماعت تي آهي

حديث شريف - جماعت رحمت آهي ۽ جماعت کان جدائي
عذاب آهي

حديث شريف - الله تعاليٰ کي جماعت جي نماز تمام پسند
آهي - حديث شريف - الله تعاليٰ کي پنهنجي ان ٻانهي کان حيا
ٿئي ٿو جو جماعت ۾ نماز پڙهي پوءِ هو پنهنجي حاجت جو سوال
نه ڪري ته هو خالي موٽي وڃي تنهن جي ڪري هن جي موٽي وڃڻ
کان اڳ حاجت پوري ڪئي وڃي ٿي -

حديث شريف - ڪنهن جي گهر ۾ نماز هڪڙي آهي ۽ قبيلي
جي مسجد ۾ نماز پنجويهن نمازن جي برابر آهي ۽ جامع مسجد ۾ نماز
پنج سؤ نمازن جي برابر آهي ۽ مسجد اقصيٰ ۾ هڪڙي نماز پنجاهه هزار نمازن
جي برابر آهي منهنجي مسجد ۾ هڪڙي نماز پنجاهه هزار نمازن جي
برابر آهي ۽ مسجد الحرام جي هڪڙي نماز هڪ لک نمازن جي برابر آهي ۔

حديث شريف - هي ٻه نمازون يعني سومهڻي ۽ صبح
جي نماز سڀني نمازن ۾ منافقن تي تمام ڳريون آهن ۽ جيڪڏهن انهن
نمازن جي فضيلت جي انهن کي سڌ هجي ها ته ضرور اچي انهن نمازن ۾
شامل ٿين ها توڙي جو ٿڙهي اچڻو پوي ها ۔ اي مسلمانو اوهين پهرين
صف کي ڀرڻ لازم ڪريو ونو جو ته اها ملائڪن جي صف جي مثال آهي
۽ اوهان کي جيڪڏهن ان جي فضيلت جي خبر هجي ها ته ان لاءِ تمام جلدي
ڪريو ها ۽ ڪوبه ماڻهو جو ٻئي ڪنهن هڪڙي ماڻهوءَ سان يا گهڻن ماڻهن
سان گڏجي نماز پڙهي تو سو الله تعاليٰ کي تمام پسند آهي ۔

حديث شريف جنهن شخص وضو ڪيو پر چڱي طرح سان
وضو ڪيائين پوءِ مسجد ڏانهن روانو ٿيو اتي ڏٺائين ته ماڻهو
نماز پڙهي چڪا آهن ته ان شخص کي الله تعاليٰ ان ماڻهوءَ جو اجر ڏيندو
جنهن جماعت سان نماز پڙهي آهي ۽ جماعت ۾ حاضر رهيو آهي ۽
جماعت جي اجر ۾ ڪابه گهٽتائي ڪانه ٿيندي ۔

حديث شريف - جيڪو شخص خاص الله تعاليٰ جي لاءِ چاليهه
ڏينهن جماعت سان نماز پڙهي تو اهڙي طرح جو پهرين تڪبير کي هٿ ڪندو
رهي ته الله تعاليٰ ان جي لاءِ ٻه ڇوٽڪارا لکي ٿو هڪڙو دوزخ کان
۽ ٻيو نفاق کان !

حديث شريف - جنهن شخص جي نماز باجماعت جي
پهرين تڪبير چاليهه ڏينهن فوت نه ٿي الله تعاليٰ ان جي لاءِ ٻه ڇوٽڪارا
لکي ٿو هڪ ڇوٽڪارو دوزخ جي باهه ٻيو منافقي کان...

حديث شريف - اي عثمان بن مظعون جنهن شخص فجر
جي نماز جماعت سان پڙهي ۽ پوءِ سج اڀرڻ تائين ويهي الله تعاليٰ
جو ذڪر ڪندو رهيو ته ان کي جنت الفردوس ۾ ستر درجا ملندا هر هڪ درجي
۾ ايترو وڇوٽو آهي جو تمام پلو گهوڙو جنهن کي خوب تيار ڪيو ويو هجي
سو ستر سال ڊوڙي ته مس ان کي ڏسي سگهي ۽ جيڪو شخص ظهر
جي نماز باجماعت پڙهي ٿو ته ان کي جنات عدن ۾ پنجاهه درجا ملن ٿا
هر هڪ درجي جو وڇوٽو ايترو آهي جو پلو گهوڙو پنجاهه سال ڊوڙي ته مس
ان کي ڏسي سگهي ۽ جيڪو شخص عصر جي نماز جماعت سان پڙهي
ته ان کي ايترو ثواب ملي ٿو گويا ان اٺ ماڻهو حضرت اسماعيل
عليه السلام جي اولاد مان آزاد ڪيا آهن جن سڀني جا گهر [illegible]
۽ جنهن شخص مغرب جي نماز جماعت سان ادا ڪئي ته ان کي حج مبرور
۽ مقبول عمري جو ثواب ملندو ۽ جيڪو شخص عشا جي نماز جماعت
سان پڙهي ٿو ته گويا ان قدر جي ساري رات جي نماز پڙهي آهي.

حديث شريف - حضرت جن فرمائين ٿا ته صبح
جي نماز جيڪڏهن مان باجماعت پڙهان ته اهو مون کي زياده
پسند آهي ان کان جو مان ساري رات اٿي بيهي نماز پڙهان ۽ عشا
جي نماز جو مان جماعت سان پڙهان سو مون کي زياده پسند آهي ٻه
نسبت ان جي جو مان اڌ رات اٿي بيهي نماز پڙهان.

حديث شريف - جنهن شخص اهڙن ٻنهي کي فرضي

نماز جي پوري طرح حفاظت ڪئي ته هو انهن مان هوندو جيڪي
پر پائين پل صراط تان جهڪندي وڄ جي طرح گذري ويندا ۽ ان کي
الله تعالى سابقين جي ٽولي مان اٿاريندو ۽ اهڙي ماڻهوءَ کي
هر هڪ ڏينهن جي عيوض جنهن ۾ هن حفاظت ڪئي آهي اهڙن هزار
شهيدن جو ثواب ملندو جيڪي في سبيل الله قتل ڪيا ويا آهن ۔

حديث شريف ۔ اهو ماڻهو جو راتيان ڏينهان مسجد
ڏي اچي وڃي ٿو ۽ اهڙي آمدرفت کي ٻين ڪمن کان اڳڀرو ڪري ٿو ۔
الله تعالى ان لاءِ هر هڪ صبح ۽ شام اچڻ وڃڻ جي ڪري جنت ۾ مهماني
جو بندوبست ڪري ٿو جهڙي طرح ڪنهن شخص جي ملاقات جو ڪو شخص
شوق رکندو هجي ۽ ملاقات کان پوءِ ان جي تعظيم ۽ خاطرداري پڻ ڪوشش ڪري

حديث شريف ۔ ڪو به شخص جيڪي هن سهڻي نموني
سان ڪامل وضو ڪري پوءِ مسجد ڏي وڃي ٿو ۽ نماز کان سواءِ ٻي ڪا به
نيت نه ٿو رکي ته الله تعالى اهڙي طرح خوش ٿئي ٿو جيئن ڪنهن غائب
ٿيل عزيز جي خوش خبري ٻڌڻ ڪري ان جا مائٽ خوش ٿيندا آهن

حديث شريف ۔ ڪن ماڻهن جون جايون پري
هيون انهن حضرت جن جي حضور ۾ اچي دورهڻ جي دانهن ڪئي
آپ فرمايو ته اوهين اتي ئي رهو اوهان کي هر هڪ قدم جي عيوض
نيڪي ملندي ۔

حديث شريف ۔ ۾ آهي ته الله تعالى فرمائيندو هڪ ٻي
روايت ۾ آهي ته قيامت جي ڏينهن فرمائيندو ته منهنجا پاڙيسري ڪٿي
آهن ملائڪ عرض ڪندا ته ڪير ان جي لائق آهي ته توهان جو پاڙيسري ٿي
سگهي الله تعالى فرمائيندو ته جن ماڻهن منهنجي مسجدن کي آباد ڪيو

آهي سي مسجدن جا جاءِ پيري آهن .

حديث شريف جيڪي ماڻهو الله تعاليٰ جي مسجدن کي آباد ڪن ٿا سي اهل الله آهن

حديث شريف - ڪوبه ماڻهو جيڪڏهن نماز يا الله تعاليٰ جي ذڪر لاءِ مسجد ۾ جاءِ وٺي ٿو ته الله تعاليٰ اهڙو خوش ٿئي ٿو جئن جو ڪنهن گم ٿيل عزيز جا گهروارا ان جي اچڻ جي ڪري خوش ٿين .

حديث شريف - جنهن شخص پنهن جي گهر ۾ وضو ڪيو ۽ چڱيءَ طرح وضو ڪيو بوءِ مسجد ۾ آيو ته اهو الله جو زائر ٿي چڪو ۽ جنهن جي زيارت لاءِ ڪو اچي ٿو ان تي حق آهي ته زيارت ڪندڙ جي عزت ڪري .

حديث شريف - مسجدون الله تعاليٰ جا گهر آهن جنهن شخص مسجد کي پنهن جو گهر بنايو آهي تنهن لاءِ الله تعاليٰ ضامن آهي ته هن کي آسائش ۽ راحت ڏيندو ۽ پل صراط تان سلامتيءَ سان ٽپائي -

حديث شريف - مسجد شريف ۾ جيڪي ماڻهو ويهي رهن ٿا ته ٻوءِ ملائڪ انهن جا همنشين ٿي وڃن ٿا انهيءَ ڪري ۾ جيڪڏهن اهي ماڻهو غائب ٿين ٿا ته ملائڪ انهن کي ڳوليندا ٿا . . ۽ جيڪڏهن بيمار ٿين ٿا ته ملائڪ انهن جي مزاج پرسي ڪن ٿا ۽ جيڪڏهن ڪنهن ڪم ۾ تڪليف لهن ٿا ته ملائڪ انهن جي مدد ڪن ٿا ۽ مسجد ۾ ويهندڙ ٣ فائدا لهي ٿو شفاعت لهي ٿو . حڪمت جو ڪلمو سکي ٿو . يا رحمت جو انتظار ڪري ٿو .

حديث شريف - جنهن شخص بانگ ٻڌي ۾

ڪنهن ضرورت جي ان جي اجابت نه ڪيائين ته ان جي نماز نه ٿيندي.

حديث شريف - مون ان ڳالهه جو ارادو ڪيو ته آئون نماز جو امر ڪريان ۽ پوءِ ماڻهو وڃي نماز پڙهن ۽ هڪڙو شخص انهن کي نماز پڙهائي پوءِ مان ٻيا ماڻهو ساڻ ڪري انهن ماڻهن ڏي وڃان، جيڪي نماز لاءِ نه ٿا اچن ۽ انهن جي ماڻهن سان ڪاٺين جون ڀريون ٻه هجن پوءِ جيڪي نماز لاءِ نه ٿا اچن انهن جا گهر ساڙي ڇڏيان،

حديث شريف - مون ارادو ڪيو ته اهي ماڻهو جيڪي نماز کان پوئتي رهجي وڃن ٿا ته انهن جي گهرن کي ساڙي ڇڏيان،

حديث شريف - پيش امام ۽ بانگي مان جيترا ماڻهو نماز پڙهي آهي انهن جي ثواب جيترو امام ۽ موذن کي به ثواب ملندو،

حديث شريف - سڀني ماڻهن کان افضل مسجد جو امام آهي پوءِ موذن پوءِ جيڪو امام جي ساڄي پاسي تي آهي،

حديث شريف - الله تعاليٰ ۽ ملائڪ رحمت موڪلين ٿا پهرين صف تي ۽ موذن جو جيستائين آواز وڃي ٿو ته ان لاءِ بخشش گهري وڃي ٿي ۽ آلي ۽ سڪل شي جيڪا به موذن جو آواز ٻڌي ٿي اها شيءِ ان جي تصديق ڪري ٿي ۽ موذن سان جيترا ماڻهو به نماز پڙهي ته انهن جو اجر به انهي کي ملندو -

حديث شريف - اوهين ڇو؟ اهڙي طرح صفون نه ٿا ٻڌو جيئن جو ملائڪ الله تعاليٰ وٽ صفون ٻڌن ٿا جو هو سڀ اڳين پهرين صف کي سڌو رکن ٿا ۽ هڪ ٻئي تي اهڙي طرح وڌن ٿا جيئن ته بنياد ۾ هڪ ٻئي تي پٿر رکيا آهن جو هڪ ٻئي کي مضبوط ڪندا آهن،

حديث شريف - پنهنجون صفون سڌيون ڪريو

۽ هڪ ٻئي کي ويجهو بيهو ۽ ٻنهي جا ڪلهن هڪ ٻئي جي برابر ڪريو
قسم آهي ان ذات اقدس جو جنهن جي قبضه قدرت ۾ منهنجي جان آهي
ته مان ڏسي رهيو آهيان ته شيطان صفن جي وچين ۾ ائين طرح داخل
ٿي رهيا آهن جيئن جو ڇيلا داخل ٿي رهيا آهن هڪ روايت ۾ آهي ته جيئن جو
دنبا داخل ٿي رهيا هجن اوهين پاڻ لاءِ بهترين صف لازم ڪري وٺو ۽ اوهين
پاڻ لاءِ سڄو پاسو لازم ڪري وٺو

حديث شريف - شيطان کي سڀ کان وڌيڪ روڪ
وجهين ۽ صف ۾ ٿئي ٿي

حديث شريف - جنهن صف کي ملايو تنهن کي الله تعالیٰ
ملائيندو ۽ جنهن صف ڪپي تنهن کي الله تعالیٰ ڪپيندو

حديث شريف - الله تعالیٰ ۽ ملائڪ انهن ماڻهن تي
رحمت ٿا موڪلين جيڪي صفن کي ٿا ملائين ۽ جنهن شخص ڪو
ويجهو بند ڪيو ته الله تعالیٰ ان جا درجا بلند ڪندو -

حديث شريف پنهنجون صفون سڌيون رکو ته اوهان
جون دليون نه ڦرا ٿين

حديث شريف - جيڪي ماڻهو ميرانئين ڀرين ۾ صف کان
پوئتي ٿا رهن تن کي دوزخ لاءِ به هٽايو ويندو ،

حديث شريف ڪابه ڪم الله تعالیٰ کي ان ڪم کان وڌيڪ
پسند نه آهي جيڪا ان لاءِ کڻي ٿي ته وچين صف کي ملائي -

حديث شريف - جنهن شخص ڀرين صف ان خوف جي ڪري
ڇڏي ته ڪنهن مسلمان کي مون کان ڪا تڪليف نه پهچي جنهن جي ڪري ٻيءَ ما
ٿي صف ۾ نماز پڙهيائين ته الله تعالیٰ ان کي ڀرين صف جو اجر ڏيندو ،

مسجد جي فضيلت متعلق حديثون -

حديث شريف - ڪوبه شخص مسجد ۾ اچي ته ويهڻ کان اڳ ٻه رڪعتون پڙهي

حديث شريف - مسجد جي پاڙيسري جي نماز مسجد کان سواءِ نه آهي

حديث شريف - جيڪو ڪا گندگي يا ڪچرو مسجد مان ڪڍي ٿو ته ان لاءِ جنت ۾ جاءِ جڙي ويندي -

حديث شريف - جيڪو شخص الله تعاليٰ لاءِ مسجد جوڙي ٿو ته الله تعاليٰ ان لاءِ جنت ۾ جاءِ جوڙي ٿو -

حديث شريف - اوهين جنت جي باغن وٽان لنگهو ته انهن کان خوب فائدو وٺو عرض ڪيو ويو ته جنت جا باغ ڪهڙا آهن فرمايائون ته "مسجدون"

حديث شريف - جيڪو شخص جيترو قدر مسجد کان پري آهي درجه ۾ اوترو وڌيڪ اجر ملندو -

حديث شريف - جامع مسجد ۾ جمعه نماز آهي حج مبرور جي برابر آهي ۽ نفلي نماز عمره مقبول جي برابر آهي ۽ جامع مسجد جي نماز جي فضيلت ٻين مسجدن تي پنج سو نمازن جيتري آهي

حديث شريف - قيامت جي ڏينهن سڀ زمينون نه رهنديون مگر مسجدون هڪ ٻئي سان ملائي ٿا قائم ڪيون وينديون -

حديث شريف - سڀني زمينن ۾ افضل زمين مسجدون آهي ۽ مسجدن ۾ سڀني مان افضل اهو آهي جيڪو پهريائين مسجد ۾ داخل ٿئي ٿو ۽ سڀني کان پڇاڙي ۾ نڪري ٿو -

حديث شريف - جڏهن الله تعاليٰ ڪنهن ٻانهي سان محبت رکي ٿو ته ان کي مسجد جو سنڀاليندڙ بنائي ٿو ۽ جڏهن ڪنهن کي ناپسند ڪري ٿو ته ان کي حمام جو سنڀاليندڙ بنائي ٿو -

حديث شريف - جنهن شخص مسجد ۾ قنديل لڙڪايو ته
ان تي ستر هزار فرشتا رحمت پيا موڪليندا جيستائين اهو قنديل وسامي
حديث شريف - مسجد ۾ ڳالهائڻ قبر جي اونداهي آهي.
حديث شريف - قيامت جي نشانين مان هي به آهي ته ماڻهو
مسجدن ۾ واهي فخر ڪندا -

حديث شريف - پنهنجن مسجدن کي بچايو چرين کان
ٻارن کان ۽ تواديان ڳالهائڻ وارن کان - خريد فروخت کان . سزائون
ڏيارڻ کان . جهيڙي جهڳڙي کان ۽ مسجد کي جمع ڏينهن ويران
ڪرڻ کان -

تنبيه - هن زماني ۾ جڏهن عهد سعادت نبوي صلي الله عليه وسلم
کي گهڻو عرصو گذري چڪو آهي ۽ اسين ان پلاري دور کان پري پئجي ويا
آهيون ۽ ماڻهن ۾ خواهشن جي پيروي ۽ بدعتن ۽ بدعتون پکڙجي
ويون آهن نماز جيڪا اسلام جو ٿنڀ آهي تنهن کان ڏسون ٿا ته زمين
جا اڪثر ماڻهو سستي ڪري رهيا آهن ۽ جماعت ۾ حاضر ٿيڻ کان غفلت
ڪن ٿا ۽ پوئين صف جو قدر نه ٿا سڃاڻن ۽ مسجد شريف . جمع ۽
اذان جا آداب بجا نه ٿا آڻين ۽ ڪيترا خام صوفي اهڙا آهن جو خيال
۾ آڻين ته نماز عام ماڻهن جي شريعت ۽ اصلاح لاءِ آهي پر خاص لئي
ان جي ضرورت نه آهي خاص ماڻهو ته نماز کان بي نياز آهن جن جي
ڪري اهي نماز جي برڪتن کان محروم رهجي وڃن ٿا ۽ جيڪو شخص
به نماز جي برڪت کان محروم رهجي ويو ته پوءِ اوهين پاڻ سمجهي
سگهو ٿا ته ان جي ايمان ۽ مغفرت جي برڪتن مان ڪهڙو ڀاڱو ملندو ،
پيغمبر خدا صلي الله عليه وسلم فرمايو آهي ته سڀ ڪنهن شيءِ جو نمڪ

جوھر يا روح شيرو آھي ۽ ايمان جو جوھر يا عطر نماز آھي ۽ نماز جي
عطر ۽ خلاصه ڀرپور تڪبير آھي ان جي ڪري نماز جي ڪمالات ۽ فضائل
جو ھڪ ٻاڪو ھت بيان ڪيو اٿئون جيتوڻيڪ ھي بيان ڪجھ ڊگھو ٿيو آھي
پر اڄ نماز جا ڪمالات ۽ فضائل تمام گھڻا آھن جيڪڏھن تفصيل سان لکجي
ته پوءِ دفتر گھرجن ھرھڪ نماز جون جدا جدا فضيلتون ۽ موڪلي ۽ زوائد جي
سنتن جون فضيلتون ته اسان ذڪر نه ڪيون آھن ان بابت ۾ بيشمار
حديثون ملن ٿيون جن مان ٿوري حصي جو بيان اسان ھيٺين جي
ٿي رسالي ۾ ڪيو آھي ھتي ھاڻي ڪجھ حديثون جمع جي فضيلت ۾
لکيون وڃن ٿيون -

حديث شريف - فقيرن جو حج جمع آھي

حديث شريف - الله تعاليٰ وٽ سڀني ڏينھن ۾ افضل جمع آھي ،

حديث شريف - دوزخ کي دوزخ جي فقيرن لاءِ خوب گرم
ڪيو وڃي ٿو مگر جمع جي ڏينھن ،

حديث شريف - سڀني نمازن ۾ افضل نماز اھا آھي جيڪا جمع
جي ڏينھن فجر جي نماز جماعت سان پڙھي وڃي حضرت جن فرمائن
ٿا ته مفن جو خيال آھي ته جيڪو شخص اھا نماز پڙھندو ته ان کي بخشيو ويندو

حديث شريف - اھو جمع جيڪو ماه رمضان ۾ اچي ٿو تنھن کي
اھڙي فضيلت حاصل آھي جھڙي ماه رمضان کي ٻين مھينن تي حاصل آھي

حديث شريف - مسجدن جي دروازن تي ملائڪ ھوندا آھن
جيڪي اينڌڙ ماڻھن کي پھرين ۽ ٻيو ڪري پيا لکندا آھن ترتيب وار
جيئن ته پھريون ماڻھو اھڙو لکيو ويندو آھي جھڙو ته اٺ جو صدقو ڪيو
آھي ۽ ٻيو ماڻھو اھڙو آھي گويا ان ٻڪري جو صدقو ڏنو آھي ،

ٻيون وري اهڙو آهي جنهن ته ان ٻڪري صدقو ڪيو آهي ٽيون
اهڙو آهي جنهن ان هڪ آنو (بيضه) خيرات ڪيو هجي پر امام جڏهن
خطبه لاءِ اچي ويهي ته پوءِ اهي دفتر ويڙهيا وڃن ٿا ـ

حديث شريف ـ جمعه جي رات ۽ جمعه جي ڏينهن ۾
٢٤ ڪلاڪ آهن هر هڪ ڪلاڪ ۾ الله تعاليٰ ڇهن لکن ماڻهن کي
دوزخ کان آزاد فرمائي ٿو ۽ اهي سڀ اهي آهن جن لاءِ دوزخ واجب
ٿي چڪو آهي ـ

حديث شريف ـ الله تعاليٰ ڪنهن کي به جمعه ڏينهن بخشش
کان سواءِ نه ڇڏيندو ـ

حديث شريف ـ جيڪو شخص جمعه ڏينهن يا جمعه رات فوت
ٿئي ته ان کي الله تعاليٰ قبر جي عذاب کان نجات ڏئي ٿو ۽ ان تي شهيد
جي نشاني هوندي آهي ـ

حديث شريف ـ حضرت جن فرمايو اوهان کي ماڻهو ٻڌايان
ته اهل جنت ڪير آهن. اهل جنت اهي آهن جن کي سخت گرمي يا سخت
سردي ۽ ڪنهن به قسم جو دڪ جمع کان نه ٿو روڪي ـ

فصل پنجون

انهن ذڪرن جي بيان ۾ جن لاءِ ڪو خاص وقت مقرر نه آهي جهڙوڪ
استغفار، درود شريف ۽ ٻين ذڪرن جو بيان ڪيو ويندو جو هر هڪ
مومن تي لازم آهي ته گهڻي کان گهڻي استغفار پڙهي ـ

حديث شريف ـ جيڪو شخص استغفار گهڻي پڙهندو
ته الله تعاليٰ ان کي هر هڪ تنگي ۽ مصيبت ۾ ڪشادگي ڏي وان ڪري ڏيندو

۽ هو هڪ قدم ڪان ڪونه ڪارو بخشيندو ۽ اهڙي جاءِ تان هن کي رزق ڏيندو
جو هن جي خيال ۾ به نه هوندو -

حديث شريف - جنهن ماڻهوءَ چيو ته أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ ته ان کي بخشيو ويندو توڻي جو هو ڪافرن جي جنگ کان ڀڳو هجي

حديث شريف - جيڪو شخص چوي ته سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوْبُ إِلَيْهِ ته ان جو اهو گفتگو عرش جي پردي تي لکيو وڃي ٿو ۽ اهو اتي معلق رهي ٿو ۽ ان کي ڪو به گناهه ميٽي نه ٿو سگهي جيستائين جو اهو بندو الله تعالى جي حضور ۾ حاضر ٿئي ٿو ۽ اهو ڪلمو اهڙي طرح ويڙهيل ۽ سربمهر ان کي ملي ٿو -

حديث شريف - أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيْمَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ وَأَتُوْبُ إِلَيْهِ ٽي ڀيرا پڙهندو ته ان جا گناهه بخشيا ويندا توڻي جو واريءَ جي برابر هجن يا آسمان جي تارن جيترا هجن حضرت شيخ علي ابن بکر قدس سره معالج الهداية ۾ فرمائي ٿو ته استغفار جي سڀني مان هڪ اهو به استغفار آهي جيڪا حضرت جن کان ماثور ۽ مشهور آهي جو پاڻ فرمايو آهي ته جيڪو شخص پڙهندو - أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ الَّذِي لَا يَمُوْتُ وَأَتُوْبُ إِلَيْهِ رَبِّ اغْفِرْ لِي -
پنجويهه ڀيرا ته اهو شخص پنهنجي گهر ۾ يا پاڙي ۾ پنهنجي قبيله شهر ۾ ملڪ ۾ اهڙي ڪا ڳالهه نه ڏسندو جيڪا هن کي ناگوار لڳي يا هن کي ڏکوئي اهي جيڪي ان استغفار جي سرائين هميشگي ڪرڻ گهرجي ۽ ۽ صبح خواه شام جو هميشه پڙهڻ گهرجي اسان جي هن ملڪ ۾ علماءَ جي هڪڙي جماعت ۾ اهڙا بزرگ به آهن جو اهي هڪ ٻئي کي ۽ شاگردن کي ۽ پنهنجي اولاد کي پنهنجي خاص خادمن کي پنهنجي دوستن کي سرائين استغفار

پڙهڻ جي توضيح ڪندا هيا ۽ تاڪيد ڪندا رهندا هيا ۽ اهي استغفار
۾ اهڙن بزرگن جيڪي عظيم فائدا ۽ وڏيون برڪتون ۽ مشڪلاتن
جو حل ڏٺو هيو ان ڪري هو ٻين جي مريدن کي اهي استغفار جي
پڙهڻ جو تمام شوق ڏيارينديا آهن ۽ تاڪيد ڪندا آهن ته اها استغفار
سدائين پڙهندا ڪريو ۽ ڪڏهن به نه ڇڏيو ـ

حديث شريف ـ صحيفه ۾ استغفار لاءِ ڪري جڳهه
رهي ٿي ـ

حديث شريف ـ جيڪو شخص مومنين ۽ مومنات لاءِ استغفار
گهرندو ته الله تعاليٰ هر هڪ مومن ۽ مومنه جي ڪري هن جي نامهٔ اعمال
۾ هڪڙي نيڪي لکندو ـ

حديث شريف ـ جيڪو شخص مومنين ۽ مومنات لاءِ
استغفار گهرندو ستاويهه ڀيرا ته اهو شخص انهن مان ٿيندو جن جي
دعا مستجاب ٿيندي آهي ۽ جن جي ڪري زمين جي جاندارن کي رزق ڏنو
ويندو آهي ـ

حديث شريف ـ دلين کي به اهڙي طرح ڪٽ لڳي ٿي جهڙي
طرح لوهه کي ڪٽ لڳي ٿي ۽ دلين جي ڪٽ جي صفائي استغفار آهي ـ

حديث شريف ـ جيڪو ماڻهو سجده ۾ ٽي ڀيرا رب اغفرلي
چوندو ته ان جا گناهه مٽي جي ڪڻن کان اڳ بخشيا ويندا ـ

حديث شريف ـ ان شخص لاءِ خوش خبري ۽ بشارت آهي
جنهن جي صحيفه (نامهٔ اعمال) ۾ استغفار گهڻي هوندي ـ

حديث شريف ـ حضرت جن فرمايو ته اوهان جون بيماريون گهڻيون
آهن ۽ انهن بيمارين جي دوا ڇا آهي. اوهان جون بيماريون گناهه آهن

اماڻ

۽ انهن جي دو استغفار آهي

حديث شريف - حضرت جن فرمايو مان ۽ اوهان لاءِ امان
آهيان ۽ استغفار به امان آهي- درود شريف تمام گهڻو
پڙهڻ گهرجي

حديث شريف - جيڪو شخص مون تي هڪڙو ڀيرو صلوات پڙهندو
ته الله تعاليٰ ان تي ڏهه ڀيرا رحمت موڪليندو ڏهه خطائون انجون
ميٽي ڏهه درجا بلند ڪندو -

حديث شريف - ان ماڻهوءَ جي منهن ۾ دز وجهي
جنهن جي اڳيان منهن جو ذڪر ٿئي ۽ پوءِ هو مون تي صلوات نه پڙهي
۽ ان ماڻهوءَ جي منهن ۾ به دز وجهي جنهن تي رمضان شريف جو مهينو
آيو پر ان جي بخشش کان سواءِ ان تي گذري ويو ۽ انهن ماڻهن جي منهن
۾ به دز وجهي جنهن جا پيءُ ماءُ هن جي آڏو ڪراڙا ٿيا ۽ هن جي
جنت ۾ وڃڻ جا ڪارڻ نه ٿيا -

حديث شريف - هر هڪ دعا ايستائين حجاب ۾ آهي جيستائين
مون تي صلوات نه پڙهي وڃي -

حديث شريف - جيڪو شخص مون تي هڪڙو ڀيرو صلواة
پڙهي ٿو ته الله تعاليٰ ان جي لاءِ رحمت جو قيراط (وزن جو اندازو) لکي ٿو
۽ هو قيراط احد جبل جيڏو هوندو

حديث شريف - ته جيڪو شخص مون تي صلواة پڙهندو
۽ چوندو اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ معنيٰ
يا الله حضرت جن قيامت جي ڏينهن پاڻ وٽ ويجهي جاءِ ڏي،
ته ان کي منهنجي شفاعت نصيب ٿيندي

حديث شريف - اوهين جڏهن وقت مون تي صلواة پڙهو ته سهڻي نموني سان پڙهو اوهان کي ڪهڙي خبر آهي ته شايد اها صلواة اسان جي حضور ۾ پيش ٿيندي وڃي اوهين هو دعا ڪريو

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَىٰ سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ وَاِمَامِ الْمُتَّقِيْنَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّيْنَ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ اِمَامِ الْخَيْرِ وَقَائِدِ الْخَيْرِ وَاِمَامِ رَحْمَتِهِ اَللّٰهُمَّ ابْعَثْهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُوْدَ الَّذِيْ يَغْبِطُهُ بِهِ الْاَوَّلُوْنَ وَالْآخِرُوْنَ

معنيٰ يا الله تون پنهنجون رحمتون ۽ برڪتون نازل ڪر نبين جي سردار ۽ متقين جي پيشوا ۽ رسولن جي خاتم تي اهو جو تنهن جو بندو ۽ رسول آهي ڀلائي جو پيشوا ۽ نيڪي ڏي ڪاهيندڙ آهي ۽ رحمت جو امام آهي اي الله ان کي اهو مقام محمود عطا ڪر جنهن مقام تي اڳيان ۽ پويان سڪون ڪن -

حديث شريف - جيڪو شخص مون تي هڪڙو ڀيرو صلوات ته پڙهي الله تعاليٰ ۽ ان جا ملائڪ ان تي ستر ڀيرا صلوات ٿا پڙهن يعني رحمت ٿا موڪلين هاڻي سڀ ڪنهن جي هٿ ۾ اختيار آهي ته صلواة ٿوري پڙهي يا گهڻي پڙهي.

حديث شريف - جنهن ڪتاب ۾ جيڪڏهن ڪو شخص مون تي صلواة پڙهي ته جيستائين منهن جو نالو ان ڪتاب ۾ موجود آهي ملائڪ اوستائين ان لاءِ بخشش پيا گهرندا آهن

حديث شريف - مون کي حضرت جبرئيل عليه السلام عرش اعظم کان ندا ڪئي ته اي محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) تو کي رحمٰن فرمائي ٿو ته جنهن جي آڏو تنهن جو ذڪر ٿئي ۽ هو صلواة نه پڙهي اهو باهه ۾ وڃي

حديث شريف - الله تعالى جي سڀني رسولن ۽ نبين تي صلوٰة

پڙهڻا ڪرڻو پوندو جهڙي طرح مون کي الله تعالى حڪم ڪيو آهي اهڙي طرح

اوهان کي به الله تعالى حڪم ڪيو آهي ۽ ٻيو هي ته ڪلمون لاحول ولا قوة

جو ڪثرت ڪريو ۽ سمجهو ڪريو ته اهو ڪلمو عرش جي هيٺان جيڪي خزانا آهن

انهن مان هڪ خزانو آهي

حديث شريف - جنهن شخص کي الله تعالى ڪا نعمت عطا

فرمائي ۽ هو گهري ته اها نعمت هن مان نه وڃي ته اهو ڪلمو پڙهڻ گهرجي

حديث شريف - جيڪو شخص اهو ڪلمو گهڻو پڙهندو

ته الله تعالى جي ان تي نظر هوندي تنهن ڪان دنيا ۽ آخرت جي بلا کان محفوظ

هوندي -

حديث شريف - هي ڪلمو نوانوي رحمتن جي دوا آهي جن

رحمتن ۽ تڪليفن ۾ سڀ کان گهٽ غم آهي

تسبيح ۽ فضيلت - تحميد ۽ تڪبير جيڪي ڪلمن جي خصلت سڀ کي

چوڻ سڀني ڪلامن ۾ افضل ۽ الله تعالى کي ويجهو محبوب اهي ڪلمه آهن جيئن

حديث شريف - جنت جي زمين نستين سٺي آهي اوهان ۾

نهال لڳايو. عرض ڪيائون ڪهڙا؟ فرمايائون ته سبحان الله به هڪ نهال آهي

الحمدلله - لا اله الا الله ۽ الله اڪبر به هڪ هڪ نهال آهي

حديث شريف - تسبيح ميزان کي اڌ تي ڀري ۽ الحمدلله

نيڪين جي ميزان کي ڀريو ڇڏي لا اله الا الله کي الله جي حضور ۾

پهچڻ کي ڪو به حجاب نه آهي هڪڙي روايت ۾ آهي ته آسمان ۽ زمين

کي ڀري ڇڏي

حديث شريف - ڪو به شخص روءِ زمين تي اهڙو نه آهي

جو جپي لا اله الا الله والله اڪبر ولا حول ولا قوة الا بالله ته
ان جون خطائون توڙي سمنڊ جي جهڳ جيتريون ڇو نه هجن ته اهي
سڀ بخشيون ٿا وڃن -

حديث شريف - گهڻو پڙهندا ڪريو سبحان الله والحمد لله
ولا اله الا الله والله اڪبر ولا حول ولا قوة الا بالله اهي ڪلمان
باقيات الصالحات آهن ۽ اهي ڪلمان خطائن کي اهڙي طرح ڇاڻيو
ڇڏين ٿا جهڙي طرح وڻ جا پن ڇڻندا آهن ۽ اهي ڪلمان جنت جي
خزانن مان آهن -

حديث شريف - سبحان الله اُحد جبل کان وڏو آهي
الحمد لله - لا اله الا الله - ۽ الله اڪبر ٻئي احد جبل کان وڏا آهن

حديث شريف - جنهن شخص کي اهڙي همت نه هجي
ته هو پنهنجو مال الله جي راهه ۾ ڏئي جيئن ۽ اهڙي توفيق نه
هجيس جو راتين جي اوجاڳن جي تڪليف برداشت ڪري سگهي ۽
اهڙي همت به نه هجيس جو دشمن جي سامهون بيهي جهاد ڪري
ته پوءِ ان شخص کي اهڙي حالت ۾ سبحان الله والحمد لله
ولا اله الا الله والله اڪبر گهڻو پڙهڻ گهرجي ڇو ته اهي ڪلمان
چونڪارو ڏيندڙ آهن ۽ اڳيان ۽ پويان بلائن جا ڪاٽڻ آهن
۽ اهي ڪلمان باقيات الصالحات آهن

حديث شريف - جيڪو الله اڪبر سئو ڀيرا
ته اهو تنهن جي لاءِ اهڙن سئو اٺن کان زياده بهتر آهي جيڪي
تي جهلون پيل هجن ۽ اهو صدقو الله تعاليٰ وٽ قبول پيل هجي
۽ جيڪو الحمد لله سئو ڀيرا ته اهو تنهن جي لاءِ اهڙن سئو گهوڙن

زياده ثواب آهي جيڪي سنجيل ٻڌڻ ۾ اچن ٿيون جهاد في سبيل الله
لاءِ پيش ڪرڻ ۾ جو سبحان الله سؤ ڀيرا ته اهو تنهن جي لاءِ اُٺن
سؤ ٻانهن جي آزاد ڪرڻ کان زياده ثواب آهي جيڪي حضرت اسماعيل
جي اولاد مان هجن ۽ جن کي تون خاص الله تعاليٰ لاءِ آجو ڪرين ۽ جو
لا اله الا الله ته پوءِ ان کي ڪو گناه پهچندو ۽ نه وري ڪو عمل
ان کان اڳرو ٿي سگهندو -

حديث شريف - جنهن شخص الله تعاليٰ لاءِ هڪ سؤ
تسبيح چئي يا هڪ سؤ ڀيرا تحميد ڪيائين يا هڪ سؤ ڀيرا تهليل
پڙهيائين يا هڪ سؤ ڀيرا تڪبير چيائين ته الله تعاليٰ ان جي لاءِ جنت
۾ هڪ سؤ محل پوکيندو جنهن جي پاڙ سرخ ياقوت جي هوندي جنهن
تي سچن موتين جي جڙاوت هوندي جنهن جو پور ڪنوارين جي پستانن
جهڙو هوندو ماکي ۽ کان مٺو ۽ مکڻ کان نرم هوندو -

حديث شريف - جنهن چيو سبحان الله وبحمده
ته ان جي لاءِ جنت ۾ سؤ محال پوکيا ويندا جن جي پاڙ سون جي آهي
۽ ٽاريون ان جون سچن موتين جون آهن ۽ ان جا گل اهڙا آهن
جهڙا ڪنوارين جا پستان ۽ اهي گل مکڻ کان نرم ۽ ماکي کان مٺا آهن
انهن مان جيترو به وٺبو اوترو ئي برو قت پيدا ٿيندو -

حديث شريف - ڇا مان اوهان کي اهو ورد نه ٻڌايان
جو رات کي ڏينهن سان شامل ڪري ذڪر ڪجي ته ڏينهن کي رات سان
گڏي ذڪر ڪجي ته به ان کان هو وڌي ويندي اهو ورد سکو ۽
پوين کي به سيکاريو وهو هذا: اَلحَمدُ لِلّٰہِ عَدَدَ مَا خَلَقَ وَالحَمدُ لِلّٰہِ
مِلاءَ مَا خَلَقَ اَلحَمدُ لِلّٰہِ عَدَدَ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالاَرضِ وَالحَمدُ لِلّٰہِ

عَدَدَ مَا أَحْصىٰ كِتَابُهُ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ مِلْءَ مَا أَحْصىٰ كِتَابُهُ
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَدَدَ كُلِّ شَيْءٍ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ مِلْءَ كُلِّ شَيْءٍ وَسُبْحَانَ
اللّٰهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ
وَسُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ مَا أَحْصىٰ كِتَابُهُ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ كُلِّ شَيْءٍ
وَسُبْحَانَ اللّٰهِ مِلْءَ كُلِّ شَيْءٍ: معنیٰ الله جي حمد آهي سڀني
مخلوقات جي عدد جيتري ۽ الله جي حمد ايتري آهي جو سڀني مخلوقات
کي ڀري ڇڏي ۽ جيڪي آسمانن ۽ زمين ۾ آهي انهن جي ڳاڻاٽي
جيتري الله جي حمد آهي سڀني ڪتاب جيترين شين کي پنهنجي
احاطي ۾ آندو آهي انهن جي عدد جيتري الله جي حمد آهي ۽ الله جي
لاءِ حمد آهي ايتري جو جيترين شين کي سڀني ڪتاب احاطي ۾ آندو
آهي تن سڀني کي ڀري ڇڏي ۽ الله جي حمد آهي سڀ ڪنهن شيءِ
جي عدد جيتري ۽ الله جي لاءِ ايتري حمد آهي جو سڀ ڪنهن شيءِ کي ڀري
ڇڏي ۽ الله جي لاءِ پاڪائي آهي سڀني مخلوقات جي عدد جيتري ۽ الله
جي لاءِ پاڪائي آهي جيڪي آسمانن ۽ زمين ۾ آهن جي عدد جيتري
۽ الله جي پاڪائي آهي جيترين شين کي سڀني ڪتاب احاطي ۾ آندو آهي
انهن جي عدد جيتري ۽ الله جي لاءِ پاڪائي آهي سڀ ڪنهن شيءِ جي عدد
جيتري ۽ الله جي لاءِ پاڪائي آهي سڀ ڪنهن شيءِ جي ڀراءَ جيتري -
حديث شريف ۾ جيڪو شخص چوي اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
الَّذِيْ تَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَتِهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اسْتَسْلَمَ كُلُّ شَيْءٍ
لِقُدْرَتِهِ وَلْيَطْلُبْ بِهَا مَا عِنْدَهُ (ان الله جي لاءِ حمد آهي جنهن جي
ذاتي جي آڏو سڀ ڪا شيءِ جهڪي آهي ۽ ان الله جي لاءِ حمد آهي
جنهن جي قدرت جي آڏو سڀ ڪنهن شيءِ ڪنڌ نوايو آهي ۽ جيڪي

سنوس حڪم ۾ آهي تنهن جي فرمان برداري هر هڪ شي ڪري رهي آهي.
ته الله تعالیٰ ان شخص جي لاءِ هزار نيڪيون لکندو ۽ هزار درجا بلند
ڪندو ۽ ستر هزار اهڙا ملائڪ مقرر ڪندو جو قيامت جي ڏينهن تائين ان
جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. روايت طبراني ۽ ابن عساڪر جي آهي
پر ان روايت جو راوي ايوب ابن نهيڪ آهي جنهن لاءِ محدثن چيو آهي
ته اسين ان جي حديثن کي ڇڏي ڏنو آهي.
حديث شريف - آنحضرت صلي الله عليه وسلم حضرت
معاذ کي فرمايو ته اي معاذ تون رات ۽ صبح جو اسان جو ذڪر ڪندو آهين تو.
عرض ڪيائين ته آئون رات ۽ صبح جو اهڙو ڪلمو اچي ڪنان ڏڪ صبح جو ست هزار
پيرا تسبيح پڙهندو آهيان. پاڻ فرمايائون ته مان توکي اهڙا ڪلمات سيکاريان
تو جو اهي تنهن جي لاءِ پڙهڻ ۾ سولا ۽ هلڪا آهن ته ميزان عمل ۾ ڳرا آهن جن جو احاطو نه ملائڪ ڪري سگهن ٿا ۽ نه زمين جي ساري
مخلوقات ڪري سگهي ٿي. تون پڙهندو ڪر.
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ عَدَدَ بِرِضَاهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ زِنَةَ عَرْشِهٖ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ عَدَدَ
مَلَائِكَتِهٖ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ عَدَدَ خَلْقِهٖ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مِلْاَ سَمٰوٰتِهٖ
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مِلْاَءَ اَرْضِهٖ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مِلْاَءَ مَا بَيْنَهُمَا.
حديث شريف - جيڪو شخص هي پنج ڪلمات جن کي الله تعالیٰ
ڪان دعا گهرندو ان جي دعا قبول ٿيندي - لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيْرٌ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ.
حديث شريف الله تعالیٰ جو اسم سڀني ۾ پڙهي دعا گهري
ته اها دعا قبول ٿيندي ۽ جيڪا شي ان گهري سا کيس عطا ٿي.

حضرت يونس علي نبينا عليه الصلواة والسلام اُها دعا هن طرح گهري
هئي "لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِيْنَ"

حديث شريف: حضرت جن هڪڙي شخص کان ٻڌو
جو جيڪو هيءُ پڙهي "اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ بِاَنَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا اِلٰهَ اِلَّا
اَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ" معنيٰ: يا الله
مان تو کان سوال ٿو ڪريان هن طرح جو حمد تنهنجي لاءِ آهي
تو کان سواءِ ڪو به الله ناهي تون اڪيلو آهين تنهنجو ڪو به شريڪ
ناهي تون بخشيندڙ ۽ احسان ڏيندڙ آهين تون آسمانن ۽ زمينن
جو بڻائيندڙ آهين ۽ اي وڏائي وارا ۽ بزرگي وارا اي سدائين
حيات رهندڙ ۽ ساري جڳ کي قائم ڪندڙ - ٻڌائي فرمايائون ته
هن شخص الله جي اسم اعظم سان دعا گهري آهي اهو اسم اعظم
اهو آهي جو جڏهن به ڪو ان جي وسيلي دعا گهري ٿو ته اها دعا
قبول ٿئي ٿي ۽ جڏهن به ان جي ذريعي سوال ڪيو وڃي ٿو ته الله
تعاليٰ عطا فرمائي ٿو.

حديث شريف: حضرت جن جي اڪثر هيءَ دعا
هوندي هئي "اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْآخِرَةِ
حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ"

حديث شريف - هيءَ دعا افضل آهي "اَللّٰهُمَّ ارْحَمْ
اُمَّةَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم رَحْمَةً عَامَّةً اَللّٰهُمَّ اَصْلِحْ
اُمَّةَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم" معنيٰ: يا الله حضرت جن جي امت تي رحمت
نازل ڪر اها به عام ۽ امت جي اصلاح فرماءِ.

حديث شريف - جيڪو شخص روزانو پڙهندو اللهم
ارحم امة محمد صلي الله عليه وسلم ته الله تعالى ان کي ابدال مان ڪري ڇڏيندو
هڪ ٻي روايت ۾ آهي ته اها دعا ڏهه ڀيرا پڙهجي -

حديث شريف هر هڪ مقرب ملائڪ هر هڪ پيغمبر
رسول ۽ هر هڪ الله جي صالح ٻانهي جي هيءَ دعا رهي آهي -

اَللّٰهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبَ وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ اَحْيِنِيْ مَا عَلِمْتَ
الْحَيٰوةَ خَيْرًا لِّيْ وَتَوَفَّنِيْ اِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِّيْ وَاَسْئَلُكَ
خَشْيَتَكَ فِي الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَكَلِمَةَ الْاِخْلَاصِ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا
وَالْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنٰى وَاَسْئَلُكَ نَعِيْمًا لَّا يَنْفَدُ وَقُرَّةَ عَيْنٍ
لَّا تَنْقَطِعُ وَبَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَاَسْئَلُكَ النَّظَرَ اِلٰى وَجْهِكَ
وَالشَّوْقَ اِلٰى لِقَائِكَ فِيْ غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَّلَا فِتْنَةٍ مُّضِلَّةٍ
اَللّٰهُمَّ زَيِّنَّا بِزِيْنَةِ الْاِيْمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُّهْتَدِيْنَ -

معنى يا الله تنهنجي علم غيب جي وسيلي ۽ تو کي تنهنجي مخلوق تي
جيڪا قدرت حاصل آهي تنهنجي صدقي مون کي ايترو وقت جيارڄ جيترو
وقت تون ڄاڻين ته حياتي ۾ منهنجو ڀلو آهي ۽ مون کي موت ڏجي
جڏهن تون ڄاڻين ته موت منهنجي لاءِ ڀلو آهي ۽ آءٌ توکان سوال ٿو
ڪريان ته تنهنجو ڊپ پڌري ۽ لڪل هر حالت ۾ مون کي نصيب ڪر ۽ ڪاوڙ
۽ خوشي هر حال ۾ سچائي جو ڪلمو منهنجي زبان تي هجي ۽ سچائي
۽ دولت مندي ٻنهي صورتن ۾ مياني روي تي مون کي هلاءِ ۽ مان توکان
سوال ٿو ڪريان ته مون کي اهڙيون نعمتون ڏي جيڪي ختم نه ٿين ۽ اهڙو
اکين جو ٺار عطا ڪر جو سدائين هجي ۽ موت کان پوءِ مون کي سکيو ۽ سهڻو
رک اي الله مان توکان سوال ٿو ڪريان ته تنهنجي ديدار مان مون کي

دلشاد ڪري ۽ مون کي پنهنجي لقاءِ جو شوق نصيب ڪر سواءِ ڪنهن ڏک ۽ اهنج جي ۽ سواءِ ڪنهن گمراهه ڪندڙ فتني جي اي الله ايمان جي سونهن سان اسان کي سينگار ۽ اسان کي هدايت ڪندڙ ۽ هدايت تي هلندڙ بڻاءِ.

حديث شريف - حضرت نبي فرمايو ته مان اوهان کي اهي ڪلما ٻڌايان ٿو جو جنهن شخص کي الله تعالى ڀلو گهري ٿو ته هن کي اهي ڪلمات سيکاري ٿو ۽ وري ڪڏهن ان کي وسارڻ نه ٿو ڏي. اَللّٰهُمَّ اِنِّي ضَعِيْفٌ فَقَوِّ فِيْ رِضَاكَ ضُعْفِيْ وَخُذْ اِلَى الْخَيْرِ بِنَاصِيَتِيْ وَاجْعَلِ الْاِسْلَامَ مُنْتَهٰى رِضَائِيْ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ ضَعِيْفٌ فَقَوِّنِيْ وَاِنِّيْ ذَلِيْلٌ فَاَعِزَّنِيْ وَاِنِّيْ فَقِيْرٌ فَارْزُقْنِيْ معنى اي الله مان ضعيف آهيان پنهنجي رضامندي ۾ منهنجي ضعيفي ۽ هيڻائپ کي قوت ڏي ۽ منهنجو منهن ڀلائين ڏي ڪر ۽ منهنجي لاءِ اسلام انتهائي رضامندي جي منزل بڻاءِ اي الله مان ضعيف آهيان مون کي طاقت ڏي ۽ قوت عطا ڪر مان ذليل آهيان مون کي عزت ڏي مان محتاج آهيان مون کي رزق ڏي.

حديث شريف - حضرت معاذ بن جبل کان روايت آهي ته حضرت رسالت مآب صلي الله عليه وسلم هڪڙي ڏينهن رڪجي پيا جو پاڻ صبح جي نماز لاءِ تشريف نه آڻي سگهيا تان جو ايتري دير ٿي جو اسان سمجهيو ته هاڻي سج اڀري ٿو پوءِ پاڻ تشريف آندائون ۽ نماز لاءِ سڀني کي سڏيو ويو حضرت جن جلدي نماز پڙهائي ورتي جڏهن سلام ورايائون ته بلند آواز سان اسان کي سڏيائون ۽ فرمايائون ته جهڙي طرح سان ويٺا آهيو اهڙي طرح پنهنجين صفن ۾ ويٺا هجو،

پوءِ اسان ڏانهن منهن مبارڪ ڪري فرمايائون ته مان اوهان کي اها ڳالهه
ٻڌايان ته اڄ رات جو ڪهڙي شيءِ مون کي روڪيو جو مان دستور موجب
سويرو اوهان وٽ نه اچي سگهيو. آهيان حقيقت هن طرح آهي ته مان رات
جو اٿيس پوءِ وضو ساري جيتري قدر منهنجي لاءِ مقدر هئي مون نماز
پڙهي پر نماز ۾ مون کي ننڊ اچي ويئي تان جو منهنجو بدن ڳرو ٿيو. اوچتو
ڇا ڏٺم ته الله تعاليٰ تمام سهڻي صورت ۾ جلوه افروز آهي ۽ فرمائي
ٿو ته اي محمد (صلي الله عليه وسلم) مون چيو لبيڪ (حاضر آهيان) فرمايائين
ته ملاءِ اعليٰ (رحمت جي مجلس وارا) ڪهڙي مسئلي تي بحث ڪري رهيا آهن
مون عرض ڪيو لا اعلم (مون کي خبر ناهي) وري رب سائين اهڙي ريت ٽي ڀيرا
پڇيو. تنهن کان پوءِ مون ڏٺو ته رب سائين پنهنجي ٻئي هٿ منهنجي ٻنهي
ڪلهن جي وچ ۾ رکيا آهي ايتري قدر تائين جو مون ان جي آڱرين جي ٿڌاڻ
منهنجي سيني ۾ ٻنهي پاسن جي وچ محسوس ڪئي جنهن کان پوءِ هر هڪ
شيءِ مون تي پڌرو ٿيو ۽ ظاهر ٿي ۽ هر هڪ شيءِ کي مون سڃاتو وري پوءِ
فرمايائين ته اي محمد (صلي الله عليه وسلم) مون چيو لبيڪ. چيائين ته ملاءِ اعليٰ
ڇا ۾ بحث ڪري رهيا آهن تنهن تي مون عرض ڪيو ته ڪفارن جي مسئلي ۾
فرمائين ته اهي ڪفارا ڇا آهن مون چيو ڪفارا گناهن کي ميٽيندڙ
هي آهن وکون وڌائي جماعت ڏي وڃڻ، نماز کان پوءِ مسجدن ۾
ويهي رهڻ تڪليفن ۽ اهڃڻ ۾ به پوري طرح وضو سارڻ فرمايائين
ته ٻيو ڪفارن بابت ڪجهه بيان ڪر. مون چيو ته ماني کارائڻ. نرم
منو ڳالهائڻ ۽ اهڙي وقت ۾ نماز پڙهڻ جو ماڻهو ستل هجن،
پوءِ الله تعاليٰ فرمايو ته هاڻي گهُر جيڪي گهرڻو اٿئي مون چيو ته
اللهم اني اسئلک فعل الخيرات وترک المنکرات وحب المساکين

وَاِنْ تَغْفِرْلِيْ وَتَرْحَمْنِيْ وَاِذَا اَرَدْتَّ فِتْنَةً فِيْ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِيْ
غَيْرَ مَفْتُوْنٍ وَاَسْئَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُّحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ
يُّقَرِّبُنِيْ اِلٰى حُبِّكَ معنيٰ يا الله مان تو کان سوال ٿو ڪريان چڱاين جي
ڪرڻ جو ۽ برائين جي ڇڏڻ جو ۽ مسڪينن جي محبت ۾ يا الله تون جڏهن
کي بخشش ڪرين ۽ مون تي رحم ڪرين جڏهن تنهنجو ارادو ڪنهن قوم کان
امتحان وٺڻ ۽ آزمائش ۾ وجهڻ جو هجي) ته ان حالت ۾ مون کي
فتني ۽ آزمائش ۾ وجهڻ کان سواءِ وفات ڏي يا الله مان تو
کان تنهنجي محبت جو سوال ڪريان ٿو ۽ ان شخص جي محبت جي
سوال ڪيان ٿو جو توسان محبت رکندو هجي ۽ اهڙي عمل جي محبت جو
سوال ڪيان ٿو جيڪو مون کي تنهنجي محبت تائين ڏي ويجهو ڪري
تهن کان پوءِ حضرت جن فرمايو ته هي حقيقت حق آهي اوهين ياد
ب هي دعا پڙهو ۽ ٻين کي به سيکاريو هي حديث امام احمد ۽ ترمذي
روايت ڪئي آهي ۽ ترمذي صحيح آهي ته هي حديث حق آهي ۽ صحيح آهي
۽ پڇوا ٿس ته مون ان باري امام محمد بن اسماعيل بخاري کان
پڇيو جنهن به چيو ته هي حديث صحيح آهي ۔

حديث شريف - حضرت سعد کي فرمايو ته
اي سعد جيڪڏهن تون ڪنهن وقت هي ڪلمات جيڪي دعا گهرندي
ته جيڪي آسمانن ۽ زمينن جي وچ ۾ آهي تن سمورين شين بدران
دعا گهرندين ته قبول ڪئي ويندي اي سعد تو کي ان جي بشارت هجي
اهي ڪلمات هي آهن سُبْحَانَكَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ

حديث شريف - الله تعاليٰ جو هڪڙو نور جو دريا
آهي جنهن جي چوطرف نوري ملائڪ آهن ۽ اهي هڪڙي نور جي جبل

تي آهن انهن جي حق ۾ تو رجا قنديل آهن ان درجاهه جي جو ڌاري ملائڪ
هيءَ تسبيح پڙهن ٿا سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوْتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ
وَالْجَبَرُوْتِ سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوْتُ سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ
وَالرُّوْحِ معنيٰ پاڪائي آهي ان کي جو عالم ارواح ۽ عالم اجساد جو مالڪ آهي
پاڪائي آهي ان کي جو عزت ۽ وڏائي وارو آهي پاڪائي آهي ان جو بادشاهه
لاءِ جو حيات آهي ۽ جنهن تي موت نه ٿو اچي جو ڪفايت ۽ بيحد پاڪ آهي
ملائڪن ۽ روحن جو رب آهي جيڪو شخص اها دعا رخڙانو هڪڙو پيرو
پڙهندو يا سال ۾ هڪڙو پيرو پڙهندو يا سڄي عمر ۾ هڪڙو پيرو پڙهندو
ته الله تعاليٰ ان جا گناهه جيڪي پوءِ ان ساڳيا ناهه بخشي ڇڏيندو توڙي جو
ان جا گناهه سمنڊ جي جهڳ جيترا هجن يا واري جي ذرڙن جيترا هجن
يا اهو شخص جيڪو لشڪر کان ڀڄو هجي (تڏهن به سچائي سان توبه تائب ٿي
جيڪڏهن اهي ڪلمات پڙهندو ته ان کي بخشيو ويندو انشاءالله)
حديث شريف حضرت جن بيبي فاطمه جي بيان ۾ ڪي فرمايو
فاطمه (رضي الله عنها) توکي ڪا به شيءِ نه روڪي جو جنهن ڳالهه جي
مان توکي وصيت ڪيان ٿو سا ٻڌين ۽ پوءِ نه پڙهين يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ
بِرَحْمَتِكَ اَسْتَغِيْثُ فَلَا تَكِلْنِيْ اِلٰى نَفْسِيْ طَرْفَةَ عَيْنٍ وَاَصْلِحْ لِيْ
شَاْنِيْ كُلَّهٗ معنيٰ اي سدائين حيات رهندڙ ۽ اي عالم کي قائم رکندڙ
تنهنجي رحمت ذري مان فرياد ڪيان ٿو مون کي هڪ اک ڇنڀ جيترو به پنهنجي
جي حوالي نه ڪرين ۽ منهنجي هر هڪ حال کي سڌار ۽ اصلاح فرمائي
حديث شريف - جنهن شخص جيئن جَزَى اللّٰهُ
عَنَّا سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا صلي الله عليه وسلم مَا هُوَ اَهْلُهٗ يا الله اسان جي طرفان نبي
محمد صلي الله عليه وسلم کي اها جزاءِ خير ڏي جنهن جا وارث لائق آهن ته ان

شخص هڪ هزار ڏينهن تائين سٺين ڪتابن کي (ثواب لکيو ڪان) ڏڪائي ڇڏيو .

هر هڪ مومن تي لازم آهي ته هميشه الله تعالىٰ کان عافيت گهرندو رهي ۽ جنهن ڪم جي ڪرڻ جو ارادو هجي ته ٻه ڀيرا استخارو ڪجي جو انسان جي سعادت ۽ ڀلائي استخاري ۾ آهي شقاوت ۽ بد بختي استخاري جي ڇڏڻ ۾ آهي .

حديث شريف ۾ آهي ته استخاري جي ترتيب هي آهي ته فرض نماز کان سواءِ ٻه رڪعتون پڙهجن پهرين رڪعت ۾ الحمد کان پوءِ قل يا ايها الكافرون پڙهي ۽ ٻي رڪعت ۾ قل هو الله پڙهجي سلام ورائڻ کان پوءِ هي دعا پڙهجي . اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَاَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ . اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ الَّذِيْ اُرِيْدُهٗ (هتي پنهنجي ڪم يا ارادي جو نالو وٺجي) خَيْرًا لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ فَاقْدِرْهُ لِيْ وَيَسِّرْهُ لِيْ ثُمَّ بَارِكْ لِيْ فِيْهِ وَاِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ الَّذِيْ اُرِيْدُهٗ (وري پنهنجي مقصد جو نالو وٺجي) شَرًّا لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ فَاصْرِفْهُ عَنِّيْ وَاصْرِفْنِيْ عَنْهُ وَاقْدِرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ اَرْضِنِيْ بِهٖ (معنىٰ: يا الله مان توکان تنهن جي علم جي وسيلي ڀلائي جي طلب ٿو ڪريان ۽ تنهن جي قدرت جي وسيلي مان توکان سگهه ۽ قدرت جي طلب ٿو ڪيان ۽ توکان تنهن جي عظيم فضل جو سوال ٿو ڪيان تحقيق تون هر ڪا قدرت

حاصل آهي ته مون کي ڪا به قدرت نه آهي ۽ تون غيبن جو ڄاڻندڙ
آهين اي الله تون ڄاڻين ٿو ته هن ڪم جو مان ارادو ڪري رهيو
آهيان سو جيڪڏهن منهنجي لاءِ منهنجي دين ۽ گذران ۾ جيڪو
آئيندي جي پڇاڙي ۾ چڱو آهي ته پوءِ ان کي منهنجي لاءِ مقرر ڪر
۽ اهو ڪم مون کي سهنجو ڪري ڏي ۽ وري ان ۾ مون کي برڪت به ڏي
۽ جيڪڏهن تون ڄاڻين ٿو ته اهو ڪم جنهن جو مان ارادو ڪري رهيو
آهيان سو منهنجي لاءِ منهنجي دين ۽ معاش ۾ برو آهي ۽ ان جي
پڇاڙي منهنجي لاءِ چڱي نه آهي ته پوءِ ان کي مون کان هٽاءِ ۽ مون کي
ان کان هٽاءِ ۽ منهنجي لاءِ ڀلائي مقرر ڪر جتي به هجي ۽ مون کي ان کان
راضي ڪر

صلواة التسبيح پڙهڻ جو بيان :

حديث شريف ۾ آيو آهي ته جيتري قدر ٿي سگهي اها
به پڙهڻ گهرجي ان جو طريقو هي آهي ته چار رڪعتون پڙهجن پهرين رڪعت
۾ سبحانڪ اللهم کان پوءِ "سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اڪبر"
١٥ ڀيرا پڙهجن تنهن کان پوءِ اعوذ ۽ بسم الله پڙهي ۽ الحمد ۽ سورت
پڙهي پوءِ بيٺي وري اهو ڪلمو پڙهي ۽ رڪوع ۾ ۽ سجدن ۾ ۽ قومه
۽ جلسه ۾ ڏهه ڏهه ڀيرا اهو ڪلمو پڙهي ۽ ٻئي سجدي کان پوءِ ٿورو
ويهي به ڏهه ڀيرا اهو ڪلمو پڙهي اهڙي ترتيب سان چار رڪعتون
پڙهڻ يعني سڀ ڪنهن رڪعت ۾ ٧٥ ڀيرا اهو ڪلمو پڙهجي ته
سڀني رڪعتن ۾ ٽي سئو ڀيرا اها تسبيح پڙهي ويندي ؛

(حضرت سائين شاهه آغا پنهنجي ڪتاب راحة القلوب صفحه ١٠٩ ۾ اهيءَ نماز جي لاءِ تي
جي تمام گهڻي تعريف ڪئي آهي خاص طرح مغفرة الذنوب لاءِ اڪسير الاڪبر ٿي
اٿن بابا سائين جن هر جمع رات پڙهندا هيا ڪنهن ڪري هتان نه لکي) حافظ الله بخش
10.5.1982

فصل ڇهون (آخري)

ضدن ۽ خرابي وارن نصيحتن جي بيان ۾

اي مسلمان جا پيارا ڀاءُ طريقي جي مخالف ۽ ناجنس ماڻهوءَ جي صحبت کان تمام پري ڀڄ ۽ بدعتي ماڻهوءَ سان ڪنهن به ڳالهه ڪانه ڪر. حضرت يحيٰ معاذ رازي قدس سره فرمايو آهي ته ٽن قسمن جي ماڻهن جي صحبت کان پرهيز ڪر هڪڙا اهي عالم جيڪي غافل آهن ٻيا اهي قاري جن ۾ رياءُ ۽ ٺڳي آهي ۽ ٽيان اهي صوفي جيڪي جاهل آهن - جيڪي ماڻهو مشائخن جو لباس پهري مسند تي ويٺو آهي پر ان جو عمل سنت تي پورو نه آهي ۽ شريعت جي نموني سان سينگاريل نه آهي خبردار ان کان پري ڀڄ - بلڪ جنهن شهر ۾ اهڙو ماڻهو رهندڙ هجي تنهن شهر ۾ به نه رهه متان ڪنهن اهڙي جي گفتار ٻڌڻ جي ڪري دل جو لاڙو ان ڏانهن ٿي پوي جنهن جي ڪري دين جي ڪا خرابي يا ڪو عقيدي خلل نه پيدا ٿي وڃي جو ته اهو ماڻهو پيروي ڪرڻ جي لائق نه آهي ڇو ته هو چور ۽ شيطان جو يار آهي اهڙي ماڻهوءَ جون ڪيتريون به ڪرامتون ۽ تصرف هجن ۽ ظاهر ڪري دنيا کان بي تعلق به ڏسجي تنهن به ان جي صحبت کان اهڙو پاسو ڪجي جهڙي طرح شينهن کان ماڻهو پاسو ڪندو آهي.

سيد الطائفه حضرت شيخ جنيد بغدادي قدس سره فرمائي ٿو ته طريقت جا سڀ دروازا بند آهن مگر ان شخص تي جنهن حضور اڪرم صلي الله عليه وسلم جي پيروي ڪئي ۽ سنت نقش قدم تي هليو ۽ ٻي جاءِ ٿي فرمائي ٿو جنهن شخص قرآن حفظ نه ڪيو ۽ حديث شريف جي ڪتاب نه لکيا تنهن جي پيروي طريقت ۾ هرگز نه ڪجي ڇو ته

ھي اسان جو جيڪو علم آھي (يعني تصوف ۽ سلوڪ) سو قرآن ۽ سنت جو پابند آھي ايئن فرمائين ٿا: اڳين سڀني ۽ مقرب بزرگن جا سڀ طريقا ڪتاب ۽ سنت جا پابند رھيا آھن ۽ حقيقت ھي آھي تہ اھي بزرگ سچا صوفي ھيا ۽ اھي بزرگ عالم بہ ھيا ۽ شريعت ۽ طريقت جا عامل بہ ھيا اھي سلف صالحين حضرت جن جا وارث آھن جن حضرت جي اقوال افعال ۽ اخلاق جي پوري پيروي ڪئي آھي اسان کي شال الله تعاليٰ اھن جي برڪتن جو فيض پھچائي ۽ ورھي ورھائي تو ڪلي تہ جيڪي شخص آداب ۽ سنت مصطفوي صلي الله عليه وسلم ۾ سست ھجي تنھن کي ڪڏھن بہ عارف نہ سمجھيو ۽ ھن جي لاڳاپا ترڪ ۽ تارڪ الدنيا ھجڻ ۽ ان جي ڪرامتن تي ڪڏھن بہ نہ موھجي ۽ ان جي زھد ۽ توڪل تي ۽ ان جي توحيدي معرفت جي بيانن تي ڪڏھن بہ دل نہ لڳايو جو تہ جيڪي بہ باطل فرقا آھن يھودي ۽ نصاريٰ جوڳي ۽ برھمڻ سڀ بہ حقاني جماعتن سان مٿين ڳالھين ۾ شريڪ آھن ۔

حضرت ابو محمد بن خفيف قدس سره فرمايو آھي تہ ھرھڪ اھو حال جو علم جو نتيجو نہ ھجي پوءِ اھو ڪيترو بہ وڏو تہ سڄو ۾ اچي تنھن جو نقصان ان صاحب حال تي ان جي فائدي کان تمام گھڻو آھي ڪنھن شخص مٿين بزرگ کان پڇيو تہ تصوف ڇا آھي جوابا ورندي ڏنائين تہ ”الصبر تحت الامر والنھي“ معنيٰ الله جي امر ۽ نھي تي قائم رھي ان سلسلي ۾ تڪليفن تي صبر ڪرڻ تصوف آھي ساري ڪاروبار جو بنياد شريعت جي پيروي ۾ آھي ۽ نجات جي معاملي جو مدار بہ حضرت جن جي نقش قدم تي ھلڻ سان وابستہ آھي حق ۽ باطل جي پويان لڳندڙ ۾ جيڪڏھن ڪو فرق نٿا ڪري سگھجي تہ ۽ اھن ۾ وڃي ڪري سگھجي تہ

ته اهانتاني ۾ گهڻن حضرتن جي نسبت وڌي آهي. ٻيو ڪجهه ٻڌائي
ترڪ الدنيا، زهد ۽ توڪل، حضرتن جي ناڪاملن کان سواءِ نا
مقبول آهي. ذڪر ۽ فڪر، ذوق ۽ شوق حضرتن جي توسل کان
سواءِ بي فائدي آهن. خوارق عادات ڪرامتون رياضتن جي
ڪري پيدا ٿيون (يعني ڪن جي ڪري خلق جي رجوعات وڌي ٿي مگر
معرفت الاهيءَ سان انهن جو ڪو تعلق ڪونهي-

حضرت عبدالله ابن المبارڪ رضي الله عنه فرمايو آهي
ته جيڪو شخص آداب ۾ سستي ڪري ٿو تنهن کي اها سزا ملي ٿي جو هو
سنتن کان محروم رهجي ٿو وڃي ۽ جيڪو شخص سنتن ۾ سستي ڪري
تنهن کي فرضن کان محروم رهڻ جي سزا ڏني وڃي ٿي ۽ جيڪو فرضن جي
ادائگي ۾ سستي ڪري ٿو تنهن کي معرفت کان محروم رهڻ جي سزا ڏني وڃي
ٿي انهيءَ جي ڪري حضور صلي الله عليه وسلم جن فرمايو آهي ته گناهه
ڪفر جا قاصد آهن-

سلطان الوقت شيخ ابو سعيد ابوالخير رضي الله عنه
کي ٻڌايائون ته فلاڻو ماڻهو درياءَ تان هليو ٿو وڃي چيائين ته اها
ڳالهه سولي آهي جيڪي يا ٻيو ڪو به پکي پاڻيءَ تان اڏامي ويندو آهي
وري چيائون ته ٻيو هڪڙو ماڻهو آهي جو هوا ۾ اڏامندو آهي جواب
ڏنائين ته سرڻ ۽ مک به هوا ۾ اڏامندي آهي وري چيائون ته ٻيو
هڪڙو شخص آهي جو هڪڙي گهڙيءَ ۾ هڪڙي شهر کان ٻئي شهر تائين
ويندو آهي فرمايائين ته شيطان به هڪڙي ساعت ۾ مشرق کان مغرب
تائين وڃي ٿو اهي سڀ ڳالهيون جيڪي اوهين ڪريو ٿا انهن جي ڪا
خاص قدر قيمت نه آهي مرد اهو آهي جو ماڻهن سان اٿي ويهي

ذڪر ونڊ ڪري شادي ڪري ٻار ٻچن سان گذاري ۽ ماڻهن سان
تعلقات رکي ليڪن هر گهڙي ساعت ۾ الله تعالیٰ کان غافل نه رهي.

قدوة اهل الله حضرت ابو علي رودباري رضي الله عنه
کان پڇيائون جيڪڏهن ڪو شخص راڳ رباب ٻڌي ۽ تماشو ڏسي
۽ چوي ته مون جي لاءِ اهي حرام شيون حلال آهن جو مان اهڙي درجي
تي پهتو آهيان جو مون تي اختلاف احوال جو ڪو اثر ڪونه ٿو ٿئي جواب
فرمايائين ته هائو تحقيق اهو شخص پهتو آهي مگر جهنم تي.

حضرت ابو سليمان دوراني رضي الله عنه فرمائي ٿو
ته گهڻو ڪري مون جي دل ۾ بزرگن جي نڪتن مان ڪو نڪتو ڪئين ڏينهن
اثر ڪندو آهي پر جيستائين ٻه عادل شاهد ان باري ۾ مون کي نه ملندا
آهن مان هرگز اهو نڪتو قبول نه ڪندو آهيان. اهي ٻه شاهد
قرآن ۽ سنت آهن.

حديث شريف. بدعتي ماڻهو دوزخ جا ڪتا آهن

حديث شريف. جيڪو شخص بدعت تي عمل ڪري ٿو ته ان
جو عبادت ۾ شيطان شريڪ ٿئي ٿو ۽ ان تي اجايو حرج رکي ٿو ۽ ٻي معنيٰ
نفس تي غالب ڪري ڇڏي ٿو.

حديث شريف الله تعالیٰ بدعتي ماڻهن جا روزا. نمازون
صدقا. حج. عمرا. جهاد. فرض. نفل قبول نه ٿو ڪري ايتري
قدر تائين جو هو پاڻ ۾ اسلام کان اهڙي طرح نڪري وڃن جيئن ڪو ميل
اٽي مان وار نڪري وڃي ٿو.

حضرت شيخ علي ابن ابي بڪر رضي الله عنه مناهج الهداية
۾ فرمائي ٿو ته تحقيق سان جا تڪ کوهي ۾ سچائي سان تسليم ڪرڻ گهرجي.

ته هرهڪ انسان جو حسن ۽ ڪمال، زينت ۽ جمال حضور اڪرم رحمت عالم صلي الله عليه وسلم جن جي پوري پوري پيروي ۽ فرمان برداريءَ ۾ مضمر آهي اهڙي طرح جو ظاهر ۽ باطن ۾ اصول ۽ فروع ۾ فقر ۽ پروش ۾ عملن ۽ عادتن ۾ اخلاق ۽ عبادتن ۾ مطلب ته سڀني ڪمن ۾ ڪامل پيروي ڪئي وڃي جو ته سڀني سعادتن ۽ ڀلائين جو مدار سنت جي پيروي ۾ آهي تنهن جي صورت هي آهي ته جن ڪمن جو اسان کي امر ٿيل آهي تن کي اخلاص سان بجا آڻيون ۽ جن ڳالهين کان اسين روڪيا ويا آهيون تن کان اسين خوف جو مظاهرو ڪري پاسو رهون - ۽ انهن کي ويجها نه وڃون - ۽ پنهنجي پوري زندگي حضرت جن جي نقش قدم تي گذاريون اٿڻ، ويهڻ ۾ هلڻ ڦرڻ ۾ حرڪات و سڪنات ۾ سوچ ۽ سمجهه ۾ مطلب ته پوري زندگيءَ ۾ ڪامل پيروي ڪيون تان جو نفس جي سرڪشي گهٽجي ۽ شريعت جو اثر چڙهي ۽ قلب ۾ حقيقت جا نور تجلو ڪن اهڙي حالت تڏهن پيدا ٿيندي جڏهن سنت جي قانون سان قلب تي بڇڙين خصلتن جا جيڪي ڪٽ چڙهيل آهن سي لاهجن ۽ ذڪر ۽ فڪر سان، تلاوت ۽ معرفت سان ۽ سٺن اخلاقن سان قلب کي صاف ڪجي ۽ قلب جي اهڙي تربيت ڪجي جو غصو جون سڀ حرڪتون ۽ عمل اعتدال تي اچي وڃن ۽ ان تي برابر هميشه هيبت جو غلبو رهي جنهن جي ڪري قلب ۾ حقائق جي قبوليت جو مادو پيدا ٿيندو ۽ قلب ۾ اها صلاحيت ظاهر ٿيندي جو ان ۾ الله جي معرفت جا انوار جلوه گر ٿين ۽ سلوڪ و طريقت جا نتيجا سهڻا ۽ سٺي نموني ڏسڻ ۾ اچن—

نصيحت - جيڪڏهن ڪو گناهه جو ڪم ٿي پوي ته يڪدم ان جي ميٽجڻ جي ڪوشش ڪجي ۽ ان جو تدارڪ ڪجي جنهن جي واٽ اها آهي ته سچي دل سان توبه استغفار ڪجي گناهه جيڪڏهن ڳجهو آهي ته ان جي توبه ڳجهه ڪجي ۽ گناهه جيڪڏهن ظاهر ظهور ڪيل آهي ته ان جي توبه ظاهر هئڻ گهرجي پر توبه ۾ ٻئي وقت تائين نه ترسائجي منقول آهي ته ڪراماً ڪاتبين ٽن ساعتن تائين گناهه جي لکڻ ۾ ترسندا آهن ان وقت اندر جيڪڏهن گنهگار توبه ڪئي ته پوءِ اهو گناهه نه ٿا لکن ليڪن جيڪڏهن توبه نه ڪيائين ته پوءِ اعمالنامه جي دفتر ۾ لکي ڇڏيندا آهن

حضرت جعفر صادق رضي الله عنه فرمائي ٿو ته جيڪو گناهه تو کان سرزد ٿيو آهي ان جي توبه ۾ غفلت ڪري رهيو آهين اها غفلت ان گناهه کان وڌ ڏوهه آهي جو تو کان سرزد ٿي رهيو آهي ايتري قدر جو توبه ڪرڻ جي توفيق جيڪڏهن نصيب نه ٿئي ته پوءِ جلد کان جلد حق کان به اها توفيق ٿئي ته توبه ضرور ڪجي ۽ ايتري قدر تائين توبه کي نه ترسائجي جو سڪرات جو وقت اچي وڃي - جنهن وقت جي ڪنهن کي خبر نه آهي (ازمترجم)

(حاشيه مطلب ترجمو طرفان هن ڪتاب جي مصنف حضرت خواجه محمد معصوم قدس سره شريعت جي اهميت ۽ سنت جي پيروي جي باري ۾ جيتري قدر تاڪيد ڪيو آهي ۽ ان سلسله ۾ طريقت جي جن اڪابرن ۽ بزرگن جا قول نقل ڪيا آهن تن مان پوري طرح روشن ۽ واضح آهي ته اڪابر طريقت شريعت سڳوري جو ڪيترو نه خيال رکيو آهي ۽ حقيقت ۾ اها آهي ته سنت جي پيروي ۽ عزيمت جي پرهيزگاري تي اهڙي طريقت جو بنياد رکيو آهي ليڪن افسوس ته اڄ ڪلهه تصوف ۽ طريقت کان بعضي ناواقف ماڻهن اهڙي ڪوشش ڪئي آهي ته شريعت ۽ طريقت هڪ ٻئي جي ضد آهن جنهن لاءِ هو بعض جاهل صوفين

جاهوالا تن تا جن جو تصوف ۾ ڪو مقام ڪونه آهي حالانڪ حقيقت
سراسر ان جي برخلاف آهي ۽ حقيقت اها آهي جيئن جو هڪ
جليل القدر امام حضرت امام مالڪ رضي الله عنه اظهار ڪيو آهي
مَنْ تَفَقَّهَ وَلَمْ يَتَصَوَّفْ فَقَدْ تَفَسَّقَ وَمَنْ تَصَوَّفَ وَلَمْ يَتَفَقَّهْ
فَقَدْ تَزَنْدَقَ وَمَنْ جَمَعَ بَيْنَهُمَا فَقَدْ تَحَقَّقَ معنيٰ جنهن شخص
علم فقه حاصل ڪيو پر تصوف حاصل نه ڪيو سو فاسق ٿيو ۽ جنهن تصوف
ته حاصل ڪيو پر علم حاصل نه ڪيو سو زنديق ٿيو ۽ جنهن ٻنهي کي
جمع ڪيو سو محقق ٿيو (ان منهج عبودي صفحه ۲)

حديث شريف الله تعالى رات جو پنهنجو هٿ ڊگهيرو ڪري
ٿو ۽ رات جو گنهگار جي توبه قبول ڪري ٿو ،

نصيحت پرهيزگاري ۽ تقويٰ تي سدائين قائم رهجي ،
۽ منهيات (جن ڪمن کان اسان کي روڪيو ويو آهي) ۽ مشتبهات (جن
شين ۾ شڪ آهي) جي دائره ۾ ڪڏهن به قدم نه رکجي جو هن وات
۾ منهيات کان پاڻ تي روڪڻ اوامر جي پابندي ۽ تعميل کان
وڌيڪ فائدي مند ۽ ترقي بخش آهي –

حضرت جنيد فرمائي ٿو ته جيڪا عمل ته جيڪا مناسب
ڪن ٿا پر برائين ۽ گناهه کان پاڻ کي روڪڻ اهو ڪم صديقين جو آهي

حضرت معروف ڪرخي رحمه فرمايو آهي ته پنهنجي
جي اکين کي محرمات جي ڏسڻ کان ايترو ئي روڪيو جو اوهان
جي نظر ڪنهن ٻڪريءَ جي اڳهه تي به نه پوي

حديث شريف – سڀاڻي الله تعالى جي حضور ۾ ٽن
جو اکين کي شرف حاصل ٿيندو جيڪي دنيا ۾ رهڻ ۾ پرهيزگار رهيون جا

صاحب هونا حديث شريف ۾ آهي ته پرهيزگار ماڻهوءَ جو ننڊ ۾ رهڻ،
گڏ وچڙ ڪندڙ ماڻهوءَ جي هزار رڪعتن کان وڌيڪ افضل آهي،

حديث شريف - پرهيزگار ماڻهوءَ جي پويان نماز مقبول
آهي ۽ ان کي هديه ڏيڻ به مقبول آهي ۽ ان جي صحبت ۾ ويهڻ عبادت آهي
۽ ان سان گفتگو ڪرڻ صدقو آهي -

نصيحت - جڏهن گناهه تي دل پوري طرح نه هجي ساڃهي
ڏجي ۽ ان تي اڳرائي نه ڪجي ۽ نفس جي خواهش جي پويان نه هلجي ڪنهن
به ڪم لاءِ اهو فڪر ٿئي ته هي ڪم ڪجي يا نه ڪجي تنهن جي لاءِ پنهنجي
ضمير ۽ قلب کي مفتي بڻائجي ۽ نه نفس کي

حديث شريف - نيڪي اها شيءِ آهي جنهن جي ڪري
نفس پورو سانجهو وجهي ٿو ۽ قلب کي اطمينان ۽ تسلي نصيب ٿئي ٿي ليڪن
گناهن جيڪڙي نفس کي آرام ڏيڻي ٿو پر قلب جي تسلي ۽ اطمينان نه ٿو ٿئي
پوءِ مفتي توکي ڪيتري ڪهڙي به فتويٰ ڏين،

حديث شريف ۾ آهي ته حلال به ظاهر آهي ۽ حرام
به ظاهر آهي پوءِ جنهن به شيءِ ۾ يا ڪنهن به ڪم ۾ جنهن ۾ توکي
شڪ شبهو پئي ته ڇڏي ڏي ۽ اهو پاسو اختيار ڪر جنهن ۾ ڪو شڪ
شبهو نه هجي هن حديث شريف مان اهل حقيقت بزرگن جي ٿي ته جنهن ڪم
۾ شڪ هجي ۽ دل نه هجي ته اهو ڪم نه ڪجي ۽ جنهن ڪم ۾ شڪ نه هجي
تنهن جو اختيار ڏنل آهي،

حديث شريف - حلال اهي شيون آهن جن کي الله تعاليٰ
پنهنجي ڪتاب ۾ به حلال ڪيو آهي ۽ جن جي بيان کان ڪتاب الله
خاموش آهي تن جي اجازت ڏنل نه آهي پر هڪڙي نشاني اها آهي

ماڻھن جي عمري اھا صفت پيدا ٿي سگھي ٿي تہ جيڪي ڪجھ کين ملي يا نہ ملي
ساڳي آھي تہ جيڪو مومن ڪنھن اھڙي شبھي واري ڳالھ ۾ مبتلا
ٿئي جنھن ۾ اھا پريشاني ھجي تہ ھيءُ ڪم ڪجي يا نہ ڪجي تہ پوءِ
پنھنجو ھٿ سيني يا دل تي رکي جيڪڏھن قلب ۾ آرام ۽ تسلي
محسوس ۾ اچي تہ اھو ڪم ڀلي ڪجي پر جيڪڏھن قلب ۾ اضطراب
۽ پريشاني محسوس ٿئي تہ اھو ڪم نہ ڪجي -

حديث شريف - تنھنجو وجود جو پاڻ توکي فتوىٰ
ڏئي تنھن جي صورت اھا آھي تہ پنھنجو ھٿ پنھنجي سيني تي رکي
جو تہ حلال جي صورت ۾ قلب آرام ۾ رھي ٿو ۽ حرام جي صورت ۾
مضطرب - پوءِ اھا ڳالھ جيڪا توکي شڪ ۾ مبتلا ڪري
۽ اھو ڪم جنھن ۾ توکي ڪو بہ شڪ شبھو نہ ھجي جيتوڻيڪ ان جا
مفتين توکي فتوىٰ ڏني ھجي ۽ سچو مومن اھو آھي جو ننڍين
ڳالھين کي ايئن ڪري جيئن ڪي ڏئي ٿو تہ متان ڪنھن وڏي ڳالھ ۾ نہ
پوان ٻي روايت ۾ ھي الفاظ آھن تہ پنھنجو ھٿ ڇاتي دل تي رک
جو تہ جائز ڪم جي صورت ۾ دل آرام ۾ رھي ٿي حديث جي پڄاڻي تي
لصنعيت - نيڪ بخت ھستي طاعتن ۽ عبادتن کان پوءِ گمان
ھجي ۾ عبادتن جي حق ادائگي کان پاڻ کي سڀني قصوروار
سمجھندو ھجي

حضرت ابو محمد بن منازل قدس سرہ فرمايو آھي
تہ اللہ تعالىٰ عبادتن جا گھڻا قسم بيان ڪيا آھن جيئن تہ فرمائي ٿو
الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ
بِالْأَسْحَارِ معنيٰ صبر ڪندڙ ، سچا ، فرمان بردار اللہ جي راھ ۾ خرچ

ڪندڙ ۽ صبح جي وقت استغفار ڪندڙ. ان آيه ڪريمه ۾ الله
تعاليٰ سڀني مقامات کان پوءِ استغفار جي مقام جو ذڪر ڪيو آهي
ان ڪري ته ٻانهو پنهنجن سڀني حالتن ۾ ۽ پنهنجن سڀني
عملن ۾ پاڻ کي قصوروار سمجهي ۽ انهي کان استغفار ڪندو رهي،

حضرت جعفر بن سنان رحمة الله فرمائي ٿو ته ٻانهن جي
طاعتن ۽ عبادتن جي ڪري جو ڪجهه عبادت گذار ۽ فرمانبردار ماڻهو
گنهگارن تي تڪبر ڪندا آهن سو گنهگارن جي گناهه کان وڌيڪ بڇڙو
آهي ۽ ان جو نقصان انهن کي وڌيڪ پهچي ٿو

حضرت مرتعش رحمة الله کي ڪوئي ڏٺو ته جامع مسجد
کان ٻاهر ڏسي ماڻهن پڇيو ته اوهين مسجد کان ٻاهر ڇو نڪتا آهيو
چيائين ته هتي قاري به جنهن جو مشاهدو ڪيم ۽ ڏٺم ته ڪنهن طرح نه
پنهنجي طاعتن تي ناز ڪري رهيا آهن ته آئون مسجد کي ڇڏي ڏنو

هن ايت. پنهنجي خوش گذران ۽ پنهنجن ٻارن
ٻچن جي سنڀال لاءِ جيڪڏهن ڪو ڪسب ۽ ڌنڌو ڪجي جنهن وارا ڪيتي
يا پيو ڪم ان لاءِ ڪابه روڪ نه آهي بلڪ اها ڳالهه ۽ مستحسن صورت
آهي جو اڳين بزرگن ۽ صالح ٻانهن جو اهو ڌنڌو رهيو آهي ۽ ڪسب جي فضيلت
۾ گهڻيون حديثون آيل آهن پر جيڪڏهن ڪو خالص توڪل جي مقام تي
رهڻ چاهي ٿو ته اهو بهتر آهي ليڪن شرط هي آهي ته ان صورت ۾ ڪنهن
ٻئي شخص ڏانهن طمع يا لالچ نه رکجي -

حضرت سهل بن سالم کان هڪڙي شخص پڇيو ته انسان کي
ڪسب جو اسان ٿيل آهي يا توڪل جو چيائين ته توڪل حضور اڪرم صلي الله عليه وسلم
جو حال آهي ۽ ڪسب سندن سنت آهي ۽ ڪسب جي سنت تي اهي ماڻهن

ڪرڻ عمل تي حال جي توڪل جيڪي آهي جهڙي ڪوڙ عمل کي

ضعيف هجن ۽ ڪمال جي درجي کان ڪريل هجن جيڪو حضرت جنهنجو حال آهي بهرحال شخص کي اهڙي توڪل جي طاقت هجي تنهن کي ڪسب مباح نه آهي مگر اهڙو ڪسب جنهن سان ٻين جي توڪل ۾ مدد ڪري نه اهو ڪسب جنهن تي ڀروسو ڪجي ۽ اهو شخص توڪل جي اهڙي عالي مقام تي پهچي نه سگهي ته تنهن کي جيڪو حضرت جنهنجو حال آهي ان لاءِ معاش جي طلب ضروري آهي ۽ ان کي ڪسب ڪرڻ گهرجي ته جيئن ڪم از ڪم حضرتن جي حال جي درجي کي نه ته پهچي سگهي ته سنت جي درجي کان ڪريل نه هجي

حضرت ابو محمد بن منازل رحمة الله فرمائي ٿو ته ڪسب سان گڏ جيڪڏهن توڪل به آهي ته اها صورت عالي آهي بنسبت ان جي جو توڪل سان ڪسب نه هجي ،

نصيحت - طعام جي کائڻ ۾ اعتدال جي رعايت رکجي ايترو به نه کائجي جو طاعت ۾ سستي پيدا ٿئي ۽ عبادتن جو چاهه گهٽجي وڃي ۽ ايترو گهٽ به نه کائجي جو ذڪر فڪر ۽ طاعتن کان ماڻهو رهجي وڃي

حضرت خواجه نقشبند قدس سره فرمايو آهي ته لقمان جي سٺا کاڌو ٻه ڪم سٺو ڪرو حاصل جي ته مدار سارو طاعت تي آهي اهڙو کاڌو جو طاعتن کي مدد پهچائي ته سو تمام مبارڪ ۽ محمود آهي ۽ اهو کاڌو جو هن ڪم ۾ خلل پيدا ڪري ته سو ممنوع آهي

نصيحت - پنهنجن سڀني عملن ۽ ڪمن جي لاءِ اهو نيتون اهڙو ڪجي ته نيت جي درستي کان سواءِ ڪو به ڪم نه ڪندس ،

۽ نيت جي رعايت ضروري رکندا هجن ۽ جيستائين ڪنهن به عمل ۾ نيت
صالح نه ٿڌا ڪجي ان ڪم جي آڳاٽي نه ڪجي

نصيحت - اڪيلائي ۾ خاموشي ڏي لازم رکجي -

حضرت شريف - حڪمت جا ڏهه ڀاڱا آهن نو حصا تنهائي ۽ گوشه نشيني ۾ آهن ۽ هڪڙو حصو ماڻهن سان ميل جول ۽ ملاقاتون ضرورت جي قدر ڪجن باقي سارو ڏينهن قيمتي وقت مراقبي ۽ ذڪر ۾ خرچ ڪجي جي وقت ڪم ڪرڻ جو آهي صحبتن ۽ مجلس جو وقت گهٽ اچڻو آهي البت اهي صحبتون جيڪي خلق خدا کي فائدو پهچائڻ لاءِ هجن يا پاڻ کي فائدي يا فيض جي حاصل ڪرڻ لاءِ هجن سي محمود آهن بلڪ انهن کان سواءِ چارو به نه آهي (هر طرح اهل طريقت جي صحبت ۽ انهن جي حضور ۾ حاضري ان صورت سان جو هو ڪو پنهنجي ۾ فاني ٿي وڃي ۽ مجلس ۾ بي فائدي ڳالهه نه اچي سا ٿار ۾ هين آهي ۽ ڪيترن حالتن ۾ انهن صورت گوشه نشيني کان بهتر آهي ۾ يادر ڪو مراقبي جي مخالف ماڻهوءَ سان ڪنهن به صحبت نه رکو -

نصيحت - هر هڪ جي مٿي کي ڪشادي پيشانيءَ سان پيش اچجي اندر ۾ رعونت هجي يا نفرت ۾ ترش روئي نه ڪجي بيو هي نه جيڪو شخص معذرت پيش ڪري تنهن جو عذر قبول ڪجي ۽ ان کي معافي ڏجي تيئن پنهن جو خلق سدائين سهڻو رکجي جوئن ڪنهن به شخص تي اجايا اعتراض نه ڪجن پنهنجون گفتگو هميشه نرمي ۽ ميناج سان ڪجي ۽ ڪنهن ماڻهو کي پهرب نه ڏجي ۽ سختيءَ سان پيش نه اچجي مگر خاص الله تعاليٰ لاءِ سختي ڪم آڻي سگهجي ٿي -

حضرت شيخ عبدالله بابال رحمه فرمايو آهي ته درويشي

نه نماز آهي نه روزو نه پنهنجي راتين جو جاڳڻ آهي ته بزرگي جا
لوازم آهن جيڪي هر حال ۾ بجا آڻڻا آهن درويشي هي آهي ته ڪنهن
کان به ناجنبيدو نه ٿجي اهو مقام ۽ درجو جيڪڏهن حاصل ٿيو ته پوءِ
سمجهو ته واصل آهين

حضرت محمد بن سالم رحمه خلق ۾ اولياء الله جي
صحيح نشانن سان سڃاڻي سگهجي ٿو جيئن ته زبان جي مٺاج ۽ سٺا
خلق، خنده روئي، جوان مردي ۽ سخاوت، ماڻهن کان وقت بوقت
معذرت نه موٽائڻ، جيڪو شخص هنن پيش ڪري معافي وٺي ته ان جو عذر
قبول ڪرڻ، مخلوق ۽ مٺن تي، نيڪن ۽ برن تي شفقت ۽ مهرباني
بلڪ ساري مخلوق تي رحم ۽ دلسوزي اهي اولياء الله جي سڃاڻپ جون
نشانيون آهن

حضرت ابو عبدالله احمد محمد مقري رحمه فرمائي ٿو
ته جنهن ماڻهو کان نفرت هجي ۽ انهن هجي تنهن جي صحبتي خلق سان پيش
اچڻ ۽ جنهن لاءِ ڪراهت هجي تهن تي سخاوت ڪرڻ ۽ جنهن کان
دل ۾ نفرت هجي تهن سان صحبتي طور سان صحبت نباهڻ جوانمردي
اها آهي -

نصيحت - گفتگو ۾ هيءُ اهو خيال رکجي ته اجايو ياڳو
ڳالهائجي ۽ گهڻي ننڊ ۽ گهڻي کل کان پرهيز ڪجي جو اهي عادتون
ڪهڙي دل مري ٿي وڃي - سڀني ڳالهين ۾ پاڻ کي الله تعاليٰ جي حوالي
ڪجي ته پاڻ کي الله تعاليٰ جي حضرت ۾ محبت ۽ حالات رکڪ -
ته جنهن جي ڪمن جي تدبير ۽ فڪر کان تو کي فراغت ملي

سيد الطائفه حضرت شيخ جنيد بغدادي رحمه

فرمائي ٿو ته دنيا جي هر هڪ حاجت جي ڪاميابي ان جي ترڪ ۾ آهي ۽ حقيقت ۾ آهي ته حضرت جنيد رحمه عشرين ڳالهه ڪئي آهي، تو پنهنجي دل جنهن هڪڙي سان لڳائي ته هو ڪارهان ان خود تنهن جي سڀني مشڪلاتن کي آسان ڪندو -

حديث شريف جيڪو شخص سڀ فڪر ڇڏي هڪڙي فڪر جي پويان لڳندو ته الله تعالى ان جي دنيا ۽ آخرت جي سڀني فڪرن لاءِ ڪافي ٿيندو ۽ سڀ ڪم پورا ڪري ڏيندو ان صورت ۾ الله تعالى انهن جي ٻانهن کي تو تي مهربان ڪندو جو اهي تنهن جي ڪمن جي سرانجامي لاءِ ڪم ڪرڻ ٿي ٻيهندا -

حضرت يحيى معاذ رازي قدس سره فرمائي ٿو ته جيتري قدر تون الله تعالى سان محبت رکندين خلق به اوتري ئي تو سان محبت رکندي ۽ جيتري قدر الله جو خوف تنهنجي دل ۾ هوندو خلق به توکان ڊڄندي ۽ جيتري قدر تون الله تعالى سان مشغول رهندين ماڻهو به اوتري قدر تنهنجي ڪم ۾ مشغول ٿيندا هي به ٻڌڻ فرمودو آهي ته جنهن شخص کي الله تعالى جي حضرت ڪرڻ سان خوشي ٿئي ٿي ته پوءِ دنيا جي به هر هڪ شئي ان جي حضرت ڪرڻ سان خوش ٿئي ٿي ۽ جنهن جون اکيون الله جي محبت سان ٺريون ٿيون ته پوءِ هر هڪ شئي کي اکين جو ٺار به تنهن حاصل ٿئي ٿو جنهن اهڙي شخص ڏي ته نظر ڪري ٿي،

ساري گفتگوءَ جو خلاصو هي آهي ته اول باش والا مباش مهني دان جو ٿين نه ٿو ٿي

اي عزيز ياد رک پنهنجي نفس جي تربيت ۾ وقت نه وڃاءِ ۽ الله تعالى جي فضل کان سواءِ ڪجهه ٿي به اعتقاد ۽ ڀروسو نه ڪر

حضرت ابو حفص رحمة الله عليه فرمايو آهي ته تنهن
جي ۽ الله تعالىٰ جي وچ ۾ سڀ کان وڏو حجاب هي آهي جو توهان
پنهنجي نفس جي تربيت ۾ مشغول رهيو ٿا ۽ پنهنجي ظاهري
اسباب ۾ پاڻ کي هڪ عاجز انسان ٿي محسوس ڪرين ٿو ـ

صوفي ، صوفي نه آهي جيستائين ان کي نه زمين
زڪواة ڏئي ۽ نه آسمان پنهنجي ڇانو ۾ جاءِ ڏئي ۽ نه خلق ٿي ان
جي پرواهه ڪري بلڪه هر حال ۾ ان جي نظر الله تعالىٰ ڏانهن هجي

نصيحت ـ گهروارن سان ۽ ٻارن ٻچن سان سٺو
سلوڪ رکجي ۽ ضرورت جي قدر انهن سان ميل جول رکجي جيئن ته انهن
جا حق ادا ٿيندا رهن ۽ اهڙي وقت نه رکجي جو بارگاهه الاهي
کان منهن موڙڻ جو سبب بڻجي ـ

نصيحت ـ نا اهل ماڻهوءَ کي پنهنجو باطني احوال ڪڏهن
به نه ٻڌائجي ۽ دنيا دار سان صحبت نه رکجي ـ

نصيحت ـ هر حال ۾ سنت تي عمل ڪجي ۽ جيتري
قدر ٿي سگهي پوري ڪوشش ڪجي بدعت کان پرهيز ڪجي ۽ بسط جي
حالت ۾ شرعي حدود جو پورو پورو خيال رکجي ۽ بي خودي تي حد
نه ٽپجي ۽ قبض جي حالت ۾ اميدوار رهجي دلتنگ ۽ مايوس
نه ٿجي "اِنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْرًا اِنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْرًا" تحقيق تنگي مان
ڪشادگي آهي تحقيق تنگي مان ڪشادگي آهي ـ ۽ تڪليف
راحت ٻنهي حالتن ۾ اهو تجربو ڪجي ته هڪڙي حالت
تي رهندس ۽ هر هڪ شيءِ جو وجود ۽ عدم ٻنهي صورتن
۾ هڪڙي انداز تي هجي بلڪ عدم ۾ راحت سان رهي گذري ـ

۽ وجود ۾ مضطرب ۽ پريشان -

حضرت ابو سعيد اعرابي رحمة الله کان پڇيو ويو ته
فقيرن جا اخلاق ڪهڙا ٿيندا آهن؟ چيائين ته عدم جي حالت ۾ سڪون
۽ وجود جي حالت ۾ اضطراب، غمن سان ورهڻ ۽ خوشي کان وحشت
۽ ڪنهن به حادثي ۾ پريشان ۽ مذبذب نه ٿيڻ -

نصيحت - ماڻهن جي عيبن تي نظر نه رکجي بلڪ صرف
پنهنجا عيب نظر ۾ رکجن ۽ باقي ڪنهن به مسلمان کان پاڻ کي نه
ڀلو ڄاڻجي بلڪ سڀني کي پاڻ کان افضل ڪري سمجهجي -

حضرت سري سقطي رحمة الله عليه فرمايو آهي ته مون کي
ڪنهن به شخص تي فضيلت نه آهي تنهن تي ماڻهن کين چيو ته ڇا
ڪڏهن تي به اوهان کي فضيلت نه آهي پاڻ فرمايائين ته نه ! هر هڪ
مسلمان لاءِ دل ۾ اهو خيال رکڻ گهرجي ته منهن جي مشڪلڪشائي
انهن جي توجه جي برڪت ۽ دعا سان ٿي سگهي ٿي ۽ مقتدا رهڻ جو
پاڻ کي قيد ڪري جانچي

حديث شريف - مقتدا جي لاءِ مومن قيدي آهي

نصيحت - آئين بزرگن جي سيرت هميشه نظر ۾ رکجي
غريبن، مسڪينن ۽ فقيرن جي صحبت ڏي لاڙو رکجي ۽ ڪنهن جي
به گلا غيبت نه ڪجي بلڪ حتي الامڪان غيبت ڪندڙ کي روڪجي
امر بالمعروف ۽ نهي عن المنڪر ڪرڻ ۾ جوڙ ۽ برائي کان روڪجي،
ڪي پنهنجي طبعي خصلت بنائجي جان باري ۾ هرگز سستي نه ڪجي
الله تعالى جي راهه ۾ خرچ ڪرڻ جو سدائين ڌيان رکجي ۽ ڳالهين جي
ڪرڻ تي خوش ٿجي برائي جي ڪرڻ کان تمام ڏور رهجي -

حضرت محمد بن عليان قدس سره کان پڇيائون
ته باطني ڪي الله تعاليٰ جي رضا هئڻ جي نشاني ڪهڙي آهي جيائين
ته طاعت ۾ نشاط ۽ خوشي معصيت ۾ گراڻي ۽ ناخوشي.

حديث شريف. جنهن کي برائي کان بچڻ اچي
۽ ڀلائي تي خوش ٿئي سو مومن آهي ۽ اهو هوند کان بچي
تنگ دستي ۾ بخيلي نه ڪجي.

قرآن شريف ۾ آهي ته شيطان اوهان کي سمجهائي ٿو ڪان
ڊيڄاري ٿو ۽ برائي جو امر ڪري ٿو گذران جي تنگي جي ڪري نه ڊير
باز نه رهجي ۽ عيش جو وقت آيو اچڻو آهي.

حديث شريف. حضرت جن فرمايو ته يا الله
عيش ته بيشڪ آخرت جو عيش آهي هٿي جي تنگي جو نتيجو
ته آخرت جي ڪشادگي ۽ سک آهي.

حديث شريف. جنهن شخص جو رزق تنگ آهي
۽ عيال ان جو گهڻو آهي ۽ ٻٽان سڀ لوڙ ماني پڙهي ٿو. مسلمانن
جي گلا نه ٿو ڪري ته قيامت ڏينهن جنت ۾ اهڙو ته مون سان
اهڙي طرح گڏ هوندو جيئن جو هي ٻه آڱريون گڏ آهن.

حديث شريف. ان ماڻهوءَ کي مبارڪون هجن جيڪو رات
جو حاجي ۾ موني ٿو ۽ صبح جو غذائي ۾ اٿي ٿو هي اهو ماڻهو آهي
جنهن جو حال ماڻهن کان لڪل آهي، عيال دار ۽ پرهيزگار آهي
دنيا جي ٿوري شيءِ تي قناعت ڪري ٿو تيئنجي ڀاڙ ڀچين دڪ
ڪلندڙ اچي ٿو ۽ ڪلندڙ نڪري وڃي ٿو

حديث شريف. موفي ان ذات اقدس جو قسم آهي

جنهن جي قبضه قدرت ۾ منهنجي جان آهي ته مٿيون شخص حاجي
به آهي ۽ غازي به آهي ـ

نصيحت ـ فقراءَ ۽ ديني ڀائرن جي حرمت کان
پاڻ کي آجو نه ڇا ڇڏجي ۽ حتي الامڪان دل و جان سان حرمت ڪندو رهجي

حضرت جعفر خالدي رحمة الله عليه فرمايو آهي ته جوان
مرد ۽ آزاد ماڻهن جي ڪوشش پنهنجن ڀائرن لاءِ هوندي آهي ۽ پنهنجن
جي نفس لاءِ نه هوندي آهي ـ

حضرت ابو عبدالله خفيف رحمة الله عليه چوي ٿو ته منهنجي
دوستن مان هڪ دوست اچي مهمان ٿيو اتفاقاً ان کي پيٽ جي تڪليف
ٿي پئي ۽ مون ان جي خدمت پاڻ تي رکي ۽ بي گهور ڪندو رهيس ساري رات
ڪونڊي الوٽا آڻي رکندو هوس ۽ وري کڻي ويندو هوس هڪڙي ڀيري
مون کي جهونڪ آئي ته هن ڪاوڙجي مون کي چيو ته تو تي لعنت
هجي ڇا سمهي رهيو آهين؟ مون کان ماڻهن پڇيو ته ان وقت تنهن جي
نفس جي ڪهڙي حالت هئي مون چيو ته الحمد لله مون کي چيو اٿس ته
الله تعالى جي تو تي رحمت هجي ـ

نصيحت ـ جنهن حال جا درجي تي ماڻهو نه پهتو هجي
سو بنا ڪنهن لاڳاپي ان جي متعلق گفتگو نه ڪجي ـ

ابو عمر بن حاجي رحمة الله عليه فرمايو آهي
ته جيڪو شخص اهڙي حال جو احوال ڪري رهيو آهي جو ان کي حاصل
نه آهي ته پوءِ پڻ ماڻهن لاءِ ان جو ڪلام فتنو آهي ۽ خود ان جي دل ۾
ان جي ڪري دعوا جو جذبو پيدا ٿيندو جنهن جي ڪري ان درجي ۽ حال
کي پاڻ وٽ نه پهچي سگهندو ـ

نصيحت - بزرگن ۽ صوفين جي خدمت تمام ادب سان ڪجي ته انهن جي فيض ۽ برڪت جو حصو ملي جو ننڍا آهن ته الطريق ڪلها ادبٌ طريقت سموري آداب آهي - هي به اوهان ٻڌو هوندو ته ڪوبه بي ادب الله تعالیٰ کي نه وڻندو آهي دل ۾ هي خيال آهي ته هن جماعت عاليه جا آداب ٻئي فصل ۾ جدا لکجن -

اسان جي حضرت قدسنا الله سره الاقدس (امام رباني مجدد الف ثاني) هن باري ۾ هڪڙو رسالو لکيو آهي جنهن ۾ پير ۽ مرشد جي ضروري آداب جو بيان ڪيو آهي اهو رسالو ملي ته ان جو مطالعو ڪجي حاصل هي آهي ته بالڪل پاڻ کي مٽي ۾ نابود ڪري

بزرگن جي حضرت ۾ خاموش ٿي ويهڻ کپي ڇو ته انهن بزرگن جي صحبت جي سبب پنهنجي دل مان ڪي ڳالهه چوڻ جي صورت ۾ فائدو ته بجاءِ خود رهيو نقصان پهچڻ جو انديشو زياده آهي

حضرت ابوبڪر بن سعدان رحمة الله فرمايو آهي ته جيڪو شخص صوفين جي صحبت ۾ رهڻ چاهي ته ان کي گهرجي ته پنهنجي نفس، پنهنجي دل ۽ پنهنجي ملڪ جو خيال ۽ سانگو لاهي ڇڏي انهن جي صحبت ۾ رهي ايتري قدر جو پنهنجي ملڪ جي شيءِ تي ڪنهن نظر ڪئي ته گهٽ ڪري اهو مقصود تي پهچڻ کان جهڪو رهجي ٿي -

تمت ڪلام بالخير والسلام

وكان الفراغ من هذه الكلام باليد حكيم حافظ حاجي البشير احمد ابرو

13.5.82

ڪجهه ڪتاب رساله معصوميه مترجمه متعلق

من جانب حڪيم حافظ بشير احمد

حضرت فيض درجت ساية خواجه محمد معصوم فرزند اول حضرة خزينة الرحمة
امام رباني مجدد الف ثاني قدس سرهما هيا جن جي ذات با برڪات ڪنهن تعارف
جي محتاج نه آهي - جنهن کي بارنهن سؤ مسجدن جي جماعتن جون دعوتون ۽
جمعتن جون جيتون جدا ڪرڻ هو. جنهن جي دسترخوان تي مسند نشيني
۽ ٥ هزار مهمان مڪلف طعام کا ڪندا هيا . جنهن جو اورنگزيب عالمگير مغل
حڪمران خليفه هو ته جنهن جي ڪتاب حسنات الحرمين ۾ ياقوت احمر بعد
آنحضرت صلي الله عليه وسلم طرفان عنايات ۾ غايات جو تذڪرو فرمايو آهي سنڌي
معنوي ملهو جي معلومات لاءِ اهو ڪتاب مطالع جي ته ڪافي آهي -
هن ڪتاب ۾ سالڪ لاءِ منازل طئي ڪرڻ جون واٽون جيڪي ارشاد فرمايون
اٿن اهي ماڻهو نماز آهن بالخصوص عبادات ۽ طاعات جي ادائگي لاءِ حديث
پاڪ جي تحقيق سان جيڪا ترغيب ارشاد فرمائي اٿن اها نهايت گوهر ايت
جو سامان آهي احاديث صحيح جو ثبوت ۽ ان ڪثرت اهڙو جن حسن ثبوت
جن ۾ مومن مسلمان لاءِ بي حساب پلائڻ ۽ مختصر عملن تي ثمره
برڪتن جا تذڪره ڪيل آهن ته ڪي سڀئي ۽ صحيح هجڻ لاءِ حضرت خواجه
صاحب جن جو ذڪر تحقيق کان ڪم ورتو آهي ۽ ان لاءِ ٻوڙي حديث ۾ فقط هڪ
لفظ جي روايت ۾ اختلاف ڏنو اٿن مثلاً ڪنهن حديث ۾ هڪ جي دعا آهي
آهي ته ان کي بنهن جي جاتي تي هٿ رکي ته ٻي روايت ۾ آهي ٻنهي جي
دل تي هٿ رکي ته اهڙن لفظن جي جدا جدا لکيو اٿن ذڪر فڪر درود واستغفار
جي ورد ڪرڻ جون ڏينهن ۽ پلائون لکيون اٿن بالخصوص صبح و شام
۾ ننڊ - سجاڳ جي وقت جي ماثوره دعائون حضرت جن کان ثبوت

مثل سان دسجي ڪري حقائق جو مقام آسمان تي پهچائو
اٿن. هيٺين صديءَ ۾ دعا ۾ اسم اعظم ظاهر ڪيو اٿن جيڪو صفحي ٩٣
تي درج آهي عوام توڙي خواص انهيءَ ناگي بينيان سرگردان آهن
ليڪن حضرت صاحبن ته سهل الحصول ڪري ڇڏيو آهي فقط عامل جي
عمل جي ضرورت آهي ٢٤ ڪلاڪن جي سڀ اوقات جا قانون
شريعت پاڪ جي پابندي ۽ سنت رسول صلي الله عليه وسلم جي تابعداري
تي حضور حضرت جن زور ڏنو آهي اهو حق ۽ باطل کي اظهر من
الشمس ڪري ٻڌايو آهي.

ڪيترا اٿن ته صوفي - بزرگ، ولي الله پنهنجي ڪرامات ۽ خوارق
عادات ظاهري ڪري پير خفيه صحت جي دعوا ڪري پر جيڪڏهن
شريعت جو پابند ۽ سنت جو تابعدار نه آهي ته اهو ڪوڙو آهي
ان جون اهي سڀ ڪرامتون - جوڳين ۽ برهمڻن جي رياضات مترادف
مترادف آهن. ولايت ۽ معرفت فقط سرور انبياء صلي الله عليه
وسلم جي هر قول ۽ فعل اخلاق ۽ اعمال جي تابعداري ۾ آهي
بس بيشڪ وهي وڻي ڪونه ظاهر ٿي سگهي ايئن ته هزار پير ٿا
ڏسجن جيڪي نانءُ وڏو ۽ درشن ويران پيا پاڻ ڀڃن.

سنت جا تابعدار ۽ عاشق رسالت و توحيد جيڪي مون ڏٺا سي
هيا حضرت خواجه محمد معصوم سائينءَ جي اولاد مان حضرت خواجه محمد حسن جان
۽ انهيءَ جا ٻئي فرزند جن ۾ هڪڙو ٻيو حافظ محمد هاشم جان جنهن جيو
جيڪو هن ڪتاب جو مترجم آهي باقي ٻيا سڀ اجايا دعويدار هئا
بهرحال اهي ڪتاب موتين جي ڪان آهي ڪنهن کي موقعو ملي
ته عمل جي ڪوشش سان هٿ ڪري صفائي ڀوليون پيرڻ ڇڏي.
فقط

ص ۱۱۹ تي حضرت عروة الوثقىٰ خواجه محمد معصوم سائين
قيوم ثاني قدس سره جي تصنيف شده رسالي جو ترجمو سا ۾
حافظ جان صاحب جو ڪتيل اردو نثر ۾ آڳتي ۲ اُنهن پنهنجي
طرفان هڪ فارسي ڪتاب جو سنڌي ترجمو داخل ڪيائون تنهن
جو تعارف هي آهي -

حضرت ابر برڪت اعلحضرت سائين شاهه آغا صاحب
سهڻي قدس سره سال ۱۳۸۱ هجري ۾ دادو ۽ لاڙڪاڻي ضلع
طرف سفر مبارڪ تي نڪتا هيا ذوالقعد مهيني ۾ تعلقي سيوهڻ جي
ڳوٺ تنڊو شهباز ۾ مولوي صاحب ميان محمد علي سيال وٽ
سندن منزل ٿي اتي هڪ ڪتاب "بنام جواهر غيبي" فارسي مصنف
سيد مظفر علي شاه سنه ۱۸۹۸ع ۾ ڇپيل ڪين مطالع لاءِ مليو
سفر ۾ مختصر طرح مطالع ڪيائون پوري طرح پڙهڻ لاءِ دولتخانه
تي کڻي وڃڻ جو خيال هين منزلون ڪندي اسان جي غريبخانه
تي تاريخ ۲۰ ذوالقعد سال ۱۳۸۱ هجري رونق افروز ٿيا هيا ليڪن
ڪنهن ضروري سبب ڪري ڳاڙهن اسٽيشن کان سفر اڌورو رهائي
واپس درگاه تنڊو سائين داد روانا ٿي ويا هي ڪتاب حضرت قبله
بابا سائين جن کي هيو جيڪو ٻئي سامان سان گڏ درگاه تي موڪليو
هيو - اُنوقت تاريخ ۷ ذوالحج ۱۳۸۱ هيو باباسائين جن ڪتاب ۽ سامان
درگاه شريف تي ڪيا ۽ وڃي رهيا هيا مون هڪ ڏينهن وڃي ڪتاب
ڪو ٻي مطالع ڪيو ته آيات قرآني جا وظيفا ڏسڻ ۾ آيا ۶۳ - ۶۴ سالن
جو پوڙهو ڪتاب هيو ته مون ڪري ڪجهه مختصر نقل ڪري بعينه فارسي ۾
۽ اُنوقت مون جن جا ڪم سنڌي ۾ ترجمو ڪري هتي داخل ڪري رهيو آهيان

جيڪي جوهر نقل ڪيل آهن جو ڀڻن ته سڀ نور ئي نور آهن
بي بنهي جهانن جي سعادت لاءِ هڪ صرف هڪ جوهر تي عمل
ڪجي ته به ڪافي آهي -

پڙهڻ جي زندگي نه شوق ۽ جذبو جي گذاري وڃي پر ڪو نه ڪو
مرد مولا جو هنن جوهرن تي عمل ڪري ته هن دعاءِ جي نيڪ ان
هن عاجز کي نه وساري -

والسلام علیٰ من اتبع الهدیٰ

از قلم حافظ بشير الحق ابڙو

اڄ تاريخ نقل ڪرڻ جي ١١ مئي ١٩٦٢ع مطابق ٦ ذوالحج
سنه ١١٣٨ هجري بروز جمعه

۽ اڄ تاريخ 13.5.1982